

Onsdagen den 26 april

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

Onsdagen den

26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

§ 1 Anslag till trafiksäkerhet, m. m. (forts.)

Fortsattes överläggningen angående trafikutskottets betänkande nr 7.

Herr POLSTAM (c):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande nr 7 behandlas bl. a. fyra trafiksäkerhetsmotioner, som jag och några medmotionärer har väckt under den fria motionstiden i år. Alla har behandlats mycket välvilligt av utskottet, men det har ändå resulterat i yrkande om avslag.

När det gäller tre av dem skall jag avstå från yrkande, eftersom det i varje fall enligt utskottet inom trafiksäkerhetsverket pågår en total översyn av bestämmelserna om belysningsanordningar på fordon m. m.

Jag vill ändå säga ett par ord om det blå utryckningsljuset, om vilket utskottet säger att det redan är föremål för internationell uppmärksamhet och att det inom departementet och trafiksäkerhetsverket övervägs "vissa härmed sammanhängande spörsmål", vad det nu kan betyda.

Jag vill tolka det välvilligt och tro att frågan kommer att följas upp och utredas eller bli föremål för internationell omprövning. Är det på det viset finns det knappast någon anledning för mig att ställa något yrkande här, och jag hoppas att vi inom en inte alltför avlägsen framtid får höra något om hur detta arbete fortskrider.

Jag var själv med om beslutet år 1969 och röstade för införandet av, som jag då trodde, det internationellt erkända blå utryckningsljuset. Jag trodde också att det var vetenskapligt bevisat att det blå ljuset var bättre än det fasta röda och det blinkande gula eller orangefärgade ljuset. Sedermera fick jag veta att vetenskapsmännen som forskat på detta område inte rekommenderat det blå ljuset av flera orsaker. Vidare framkom att det strängt taget bara är ett antal europeiska stater – dock inte alla – som har blått utryckningsljus.

Hur det blå utryckningsljuset från början kom till i Tyskland är det väl knappast någon som vet. Förmodligen var det för att ljuset syntes mindre bra från luften som det infördes i Tyskland och därefter i de stater som ockuperades av tyskarna under andra världskriget. Sedan spreds detta vidare så att många länder i Europa nu har blått utryckningsljus. I övriga delar av världen är utryckningsljuset vanligen rött.

Att jag tog upp denna fråga i år berodde på att jag själv under mörker och regn blir mycket starkt bländad av ett utryckningsfordon med blått klippljus. I dagsljus syns nämligen det blå ljuset dåligt, och för att kompensera detta ökas ljusstyrkan så att ljuset blir klart bländande under mörker, och då kanske speciellt när det är regn och dimma.

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

Jag skall inte försöka att vetenskapligt bevisa detta, det måste göras av forskarna, men jag kan nämna att en av vetenskapsmännen så sent som i december 1971 bl. a. skrev att ett varningsljus bör ha hög intensitet men inte vara bländande. Ljuset skall ha hög subjektiv färgmättnad för att uppmärksammas och uppfattas skilt från övriga ljuskällor i trafiken. För en och samma glödlampa med blått respektive rött filter gäller för det första att det blå ljuset har lägre luminans eller ljushet men ger ökad bländningsrisk i mörker, för det andra att det blå ljuset har väsentligt mindre färgmättnad. Det uppmärksammas därför sämre med tillblandning av vitt ljus. För det tredje minskar förmågan att uppfatta luminansen hos det blå ljuset i betydande grad med stigande ålder hos förarna.

Av det här kort anförda, herr talman, och mycket annat vetenskapligt underlag framgår med all tydlighet att frågan om utryckningsfordonens optiska signaler behöver ses över, och jag hoppas att allt tillgängligt vetenskapligt material genomgås. Givetvis bör den här frågan lösas internationellt och inte enbart i vårt land.

I motionen 1220 har jag tillsammans med medmotionärer hemställt att riksdagen måtte besluta om en höjning med 500 000 kronor av stödet till Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, NTF, för nästa budgetår. Vi menar att statens stöd borde utgå med 2,7 miljoner kronor i stället för 2,2 miljoner, som utgått för de båda senaste budgetåren. Trafikutskottets majoritet har inte tillstyrkt höjningen, men framhåller ändå den omfattande och betydelsefulla verksamhet som bedrivs av NTF och anser att anslagshöjningen är väl motiverad. Trots detta är utskottsmajoriteten inte beredd att stödja den här uppräknningen av anslaget – och ändå borde ett utgivande av dessa pengar betala sig både för samhället och för enskilda.

Jag finner det mycket beklagligt att utskottsmajoriteten inte kunnat se mer positivt på denna fråga. Jag har en känsla av att utskottsmajoriteten, trots den positiva skrivningen, inte är tillräckligt orienterad om NTF:s omfattande arbete. Det borde stå klart att NTF numera centralt och genom länsförbunden för trafiksäkerhet, som är NTF:s medlemmar och som tillkommit på NTF:s initiativ, utför ett trafiksäkerhetsarbete som vi helt enkelt inte kan vara utan.

NTF och länsförbunden utgör en viktig del av den organisation som behövs för att nå ut med information till de enskilda individerna i samhället. Länsförbundens verksamhet har ökat i snabbt tempo under de senare åren, och samtidigt därmed ställs också ökade krav på NTF som deras huvudman. Jag skulle vilja fråga hur trafikolycksfallsstatistiken hade sett ut utan den här verksamheten. – Det är kanske lätt att säga att statistiken hade sett likadan ut, men det kan ändå inges bevisa.

Jag vill också framhålla att trafiksäkerhetsverket konstaterat att de kampanjer som verket bedriver inte skulle få tillräckligt stor bredd utan länsförbundens omfattande stöd. En stor del av fältarbetet för nu pågående säkerhetsbälteskampanj utförs av länsförbunden, och herr Lindahl anförde i debatten i eftermiddags att det är en av de största kampanjerna på det här området som vi haft. Den kampanjen genomförs i stor utsträckning med frivillig arbetskraft, men den kostar ändå pengar.

Jag har erfarit att NTF, som till största delen finansierar länsförbun-

dens verksamhet, inte med nu till buds stående medel kan öka sitt stöd till länsförbunden. Dessa behöver verkligen ett väsentligt ökat bidrag, och jag anser att bl. a. detta är ett tungt vägande skäl för att öka statens bidrag till NTF.

Jag vill i det här sammanhanget gärna peka på NTF:s verksamhet genom Barnens trafikklubb – en mycket uppmärksammas form av trafiksäkerhetsinformation. De 150 000 engagerade familjerna skulle kunna vara ännu fler om NTF hade medel att ytterligare öka ackquisitionen. Enligt vad jag har inhämtat tvingas NTF för närvarande att ligga lågt då tillgängliga medel inte räcker till för att öka utgifterna för klubben. Det är att märka att medlemmarna själva bidrar med avgifter – 15 kronor för varje tvåårsperiod, eller 30 kronor för fyra år. Det är givet att under senare år ökade kostnader för distribution, framställning av klubbmaterial m. m. slår igenom kraftigt när det gäller att driva en till antalet medlemmar så omfattande organisation som Barnens trafikklubb. Jag anser det givet att den här verksamheten bör utvecklas ytterligare, och det är verkligen beklagligt att NTF inte kan få ökade statsmedel för den. Vi måste helt enkelt satsa något när det gäller trafiksäkerhetsutbildningen av barnen, och vi måste göra allt vi kan för att utbilda barnen och för att hjälpa föräldrarna att förmedla trafikkunskaper till sina små. Borde inte vi ansvariga i riksdagen nu ta vara på de möjligheter till ökad trafiksäkerhet som ligger i den här positiva utvecklingen av Barnens trafikklubb! Enbart kostnaden för den här delen av NTF:s verksamhet var förra året 1,9 miljoner kronor minus de 700 000 kronorna i avgifter. Det innebär en nettokostnad av 1,2 miljoner av de 2,2 miljoner som totalt anslogs till NTF.

En annan stor sektor av NTF:s verksamhet är fortbildningen av bilförare och andra slag av trafikanter. NTF har under de senaste två åren prövat olika vägar för att vidga denna verksamhet och har också lyckats få ökad anslutning till kursverksamheten. Inte minst gäller detta mopedkurserna, som på flera håll i landet kommit i gång i stor omfattning. Fortbildningsverksamheten måste få stor bredd, och det skulle den ha möjlighet att få om NTF, som i detta sammanhang arbetar tillsammans med andra berörda organisationer, kunde ges bättre resurser.

Herr talman! Det är kanske tur för oss ansvariga politiker att vi inte med statistik kan bevisa resultatet av allt trafiksäkerhetsarbete. Hur mycket tjänar vi för varje person som genom adekvat information och fortbildning undgår att dödas eller skadas i trafiken? Och hur många är det som på grund av bl. a. det här arbetet inte hamnar på våra sjukhus och vårdinrättningar, minskar produktionen eller belastar socialförsäkringarna? Kunde de frågorna bara till en del besvaras, skulle vi säkert vara beredda att satsa mera än vad som yrkas i motionen 1220. De 500 000 kronor som yrkas utöver statsverkspropositionens förslag är avsedda för att NTF skall ges möjlighet att i fortsättningen bedriva sin verksamhet i minst oförändrad omfattning och erhålla kompensation för kostnadsökningarna, som på samma sätt som för andra har drabbat även NTF. I det sammanhanget hör vi särskilt komma ihåg Barnens trafikklubb – eller skall vi inte?

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen 3 vid trafikutskottets betänkande nr 7.

Nr 67

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Trafiksäkerhetsfrågornas beaktande i akt och mening att nedbringa antalet trafikolyckor är frågor som sannerligen måste prioriteras.

Trafikolyckorna har blivit en folksjukdom. Under 1960-talet har i genomsnitt 1 200 personer omkommit i trafikolyckor varje år. Antalet skadade uppgår till ca 30 000 personer per år. Det är ett skrämmande siffermaterial. Tyvärr är detta inte hela bilden av trafikolycksfallen. Många trafikolyckor blir inte polisutredda och därmed inte registrerade, varför antalet trafikolyckor är större än vad som angives i statistiken.

Trafikoffren representerar ett samlat mänskligt lidande och tragedier som inte kan mätas med ekonomiska mått. Därtill kommer de samhälls-ekonomiska förlusterna – eller kostnaderna; beroende på hur man vill uttrycka sig – som trafikolyckorna belastar samhällsekonomin med, i form av läkare, sjukhus, polis- och rättsväsende etc., inte heller att förglömma produktionsförluster för samhället och den enskilde. En säker beräkning kan knappast åstadkommas, men siffran 2,5 miljarder kronor har i vissa sammanhang nämnts. Jag tror att kostnaderna snarare överskrider än understiger detta belopp.

Det är sålunda helt klart att en ökad aktivitet för att söka nedbringa antalet trafikolyckor är en nödvändig åtgärd, inte minst med tanke på den snabba utveckling som äger rum på trafikområdet. Under något mer än en tioårsperiod har antalet bilar fördubblats här i landet. Helt naturligt är själva trafikmiljön en viktig faktor för trafiksäkerheten. Vägnätet i landet är mångenstädes i ett sådant skick att detta vägnät är orsak till trafikolyckor. Huvudparten av rikets vägar – den beräknas till ca 80 procent – har tillkommit för mer än 25 år sedan, och de vägarna kan således självfallet inte vara byggda för dagens trafikbehov. Många trafikfarliga vägdelar finns alltjämt kvar utefter de större trafiklederna. Här fordras sålunda verkligt radikala tag i fråga om vägombyggnadsplaner, om inte vägnätet i detta land skall bli helt omodernt och nedslitet. I en gemensam motion av centerpartiet och folkpartiet liksom en annan centermotion har det hemställts om åtgärder för att minska antalet trafikolyckor. Målsättningen är ett nedbringande av trafikolyckornas antal med 50 procent. Det gäller att medels ett samordnat program i fråga om målsättning, resurser, metoder och tidsplan samt genom en intensifierad trafiksäkerhetspropaganda åstadkomma den förändring som omnämnes i motionerna.

Nu bör man i sanningens intresse erkänna att vissa åtgärder i trafiksäkerhetsfrämjande syfte har vidtagits: inrättande av trafiksäkerhetsverket, transportforskningsdelegationen, statens väg- och trafikinstitut, planeringsnämnden vid trafiksäkerhetsverket med uppgift att samordna en mängd frågekomplex såsom bebyggelseplanering, väghållning, fordonskontroll och flera andra uppgifter. Man bör heller inte glömma NTF:s verksamhet, där särskilt dess upplysningsverksamhet bland barn och skolungdom bör omnämnas. Dessa åtgärder har som också tidigare i dag här sagts gjort att trafikolyckorna dess bättre inte har ökat under de senaste åren i samma takt som antalet bilar har ökat. Men trots dessa aktiviteter och gjorda insatser är, som jag inledningsvis omnämnde,

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

trafikolyckorna i sin omfattning verkligen skrämmande. Nu gäller det ett intensifierat arbete mot trafikolyckorna som påtalas i omnämnda motion 1195.

Jag vill i likhet med vad som gjorts här tidigare i dag uttrycka min glädje över att trafikutskottet – visserligen efter flera och långa överläggningar – lyckats komma fram till ett enigt betänkande i fråga om vad som beröres i de föreliggande motionerna. Från centerpartiet har det alltid framhållits betydelsen av att enighet uppnås i dylika frågor för att uppnå bästa möjliga praktiska resultat. Detta har också i det här sammanhanget åstadkommits. Jag vill uttrycka min tillfredsställelse över detta.

Trafiksäkerhetsverket har aviserat ett långt gående förslag till åtgärder i form av ett handlingsprogram, som skall framläggas under våren 1972. Det är att hoppas att så också blir fallet. Jag förutsätter också att detta program kommer att framläggas utan dröjsmål.

Trafikutskottet har enhälligt uttalat att det aviserade handlingsprogrammet efter erforderligt remissbehandlande skall bli föremål för beredning av en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp innan Kungl. Maj:t framlägger förslag till riksdagen. Detta överensstämmer också i sin helhet med omnämnda motion 1195, i vilken det uttalas önskemål om en arbetsgrupp med parlamentarisk representation. Jag har ingen anledning att tro annat än att Kungl. Maj:t och statsrådet så fort det finns möjligheter handlägger dessa önskemål. Trafiksäkerhetsfrågorna är nämligen för hela vårt folk en av de mest angelägna, och här får sålunda inget lämnas åt slumpen.

Till sist, herr talman! I en centerpartimotion 1179 hemställs om en allmän översyn av villkoren för återkallande av körkort. Det framhålles i denna motion att uppmärksamheten bör koncentreras på de verkligt trafikfarliga förseelserna, med andra ord att man bortskiljer de tillfälliga missödena. Jag tror det är nödvändigt med en dylik översyn. Ett säkerställande av att personutredningen blir så fullständig som möjligt är en nödvändighet.

De nuvarande reglerna för körkortsåterkallelser dateras från 1958. Självfallet har problemen förändrats sedan dess. Rätten och behovet att inneha körkort är numera allmänlig, och många människor är helt beroende av körkort för sin utkomst. Nu pågår det dock en sådan prövning som det hemställs om i motionen och därför torde det vara riktigt att avvakta resultatet av denna prövning. Det är dock att hoppas att denna prövning inte pågår för länge så att förslag snarast föreligger.

I en annan centermotion, 1214, har hemställts att riksdagen uttalar sig för att epileptiker efter en anfallsfri period av två år skall kunna ges tillstånd att inneha körkort. Detta system tillämpas bl. a. i våra grannländer Norge och Danmark.

Nu är emellertid denna fråga under behandling inom socialstyrelsen. Det finns därför ingen anledning att nu ställa något yrkande utan det är att förvänta att frågan om epileptikernas möjligheter att erhålla körkort snarast måtte vara löst. Det kan inte vara rimligt att olika bestämmelser härvidlag skall gälla i de nordiska länderna. Jag förutsätter dessutom att socialstyrelsen som handlägger denna fråga med skyndsamhet behandlar

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

problemet.

Herr talman! Med det sagda ber jag att få yrka bifall till trafikutskottets hemställan på alla punkter och vill än en gång uttala min tillfredsställelse över att trafikutskottet är enhälligt på alla vitala punkter.

I detta anförande instämde herrar Håkansson (c) och Torwald (c).

Fru ÅSBRINK (s):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande nr 7 möter oss vardagslivets problem – dagligen nära oss alla. De flesta av oss vet vad det vill säga att försöka köra om ett lastbilståg, att möta fordon med bländande eller otillfredsställande belysning och att möta mörckklädda fotgängare utan reflexer. Vi träffar alla på de flesta av de problem som möter oss i den rika motionsfloden. Titt och tätt är det fråga om hastighetsbegränsningar, säkerhetsbälten, skyddshjälmarna och en fråga som den som tas upp i min motion nr 362, nämligen faran av att placera småbarn i framsätet.

Mot bakgrunden av det stora intresse denna mängd av motioner vittnar om ter det sig onekligen en smula egenartat att motionerna efter – man frestas säga – traditionellt mönster har buntats ihop och avslås på löpande band. Ett av skälen till en sådan här massavrättning, i detta fall under mycket älskvärda former och med en hel del lovord, kan naturligtvis tänkas vara att förslagen inte anses genomförbara. Så kan dock knappast vara fallet eftersom en del av de i motionerna framlagda förslagen anknyter till lagstiftning i andra länder. Man får väl ändå anta att det finns vissa hållbara skäl, prövade och godtagna, när ett land upphöjer dem till lag och att de frågorna därför också kan ha ett intresse för vårt lands lagstiftning. Det kan också finnas ett annat skäl, nämligen att förslagen redan har inarbetats eller i varje fall uppmärksamats i pågående utredningar, som väntas bli framlagda mycket snart. Men även om så är fallet kan man fråga sig, herr talman, om inte utskottet – och det gäller också behandlingen av motioner i andra utskott – kunde använda sig av en mera positiv metod vid behandlingen av motionerna.

Varför inte åtminstone uppmuntra motionärerna med att deras motioner överlämnas till respektive verk och utredningar i stället för att, som nu sker, i någon mån omyndigförklara dem som vågar komma och eventuellt – ännu värre – återkomma med förslag. Motionerna borde ju ändå kunna utgöra ett slags idébank där – i det här fallet – väg- och trafikmyndigheter kunde öppet hämta ett material.

Det är en klen tröst men dock en tröst för motionärer att förslagen kan dyka upp mera anonymt i en rad utredningar, trots att motionen har avslagits. Det vore mera sympatiskt om man öppet visade att man kan tänka sig att motionärerna, som ändå representerar ett genomsnitt av svenska folkets vanliga, dagliga erfarenheter, kunde ha något att komma med och att man därför överlämnar frågorna och motionerna till beaktande.

Jag har inte, herr talman, något yrkande. Jag har bara önskat anlägga några principiella synpunkter på behandlingen av riksdagsmotioner, i detta fall motionerna i trafiksäkerhetsfrågor, samtidigt som jag ju självfallet i likhet med övriga motionärer hoppas att innebörden i motionerna snarast kommer att i praktiken beaktas.

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Trafikutskottets betänkande nr 7 innehåller verkligen, såsom redan påpekats, något av en masslakt på motioner. Avrättningarna sker efter en till synes mycket summarisk rättegång. I varje fall avfärdas motionsyrkandena så kortfattat att man vid läsningen av betänkandet ibland blir både bekymrad och förvånad.

Det gäller exempelvis behandlingen av motionen 260, vari herr Söderström och jag begärt att statens trafiksäkerhetsverk skall åläggas att göra en översyn av bestämmelserna rörande bromsanordningar på motorfordon och släpvagn som kopplas till bil. I betänkandet redovisas motionen på tre rader, och därefter konstaterar utskottet på ytterligare en rad: "Då enligt vad utskottet erfarit viss översyn av berörda föreskrifter pågår inom verket avstyrks motionen i fråga."

Det är, herr talman, i och för sig utomordentligt värdefullt med kortfattande skrivningar, men det är givetvis även av visst värde om man vid läsningen av betänkandet får klart för sig hur utskottet ser på ärendet i fråga. Jag kan naturligtvis ställa en enkel fråga till kommunikationsministern om läget i detta ärende, men jag kunde ha besparat kammaren detta, om jag hade fått litet mera information i betänkandet.

Jag har inte för avsikt att ställa något yrkande utan vill med detta inlägg endast påpeka att det ur trafiksäkerhetssynpunkt är synnerligen angeläget att den översyn av berörda bestämmelser, som enligt utskottsskrivningen pågår, snabbt resulterar i nya bestämmelser. Den lag som nu finns tycks ha kommit till utan tanke på om bestämmelserna kan efterlevas, och omfattande dispenser måste därför lämnas. Säkerheten på våra vägar måste förbättras, och de i motionen framförda kraven bygger på en önskan att genom klart formulerade bestämmelser undvika person- och materielskador. Motionen berör alltså en fråga av något större vikt än den som utskottet synes ha tillmätt den.

Herr PETTERSSON i Lund (s):

Herr talman! Just nu pågår en kampanj i radio och TV och andra massmedia som syftar till att få svenskarna att ta på säkerhetsbältet när de använder bilen. Det är den senaste i raden av kampanjer med samma syfte. Vi önskar alla att kampanjen når största möjliga framgång, men tidigare erfarenheter säger oss tyvärr, att när den sista bingobrickan har lagts åt sidan kommer allt i stort sett att återgå till det gamla, dvs. 20–30 procent av bilisterna använder bilbältet och resten låter bli. Jag tillhör dem i riksdagen som i stället arbetar för att få fram en lagstiftning om obligatorisk användning av säkerhetsbälten. Jag tror det är på tiden att vi ser fakta i ögonen och säger oss att för att få till stånd en allmän bilbältesanvändning måste lagstiftning tillgripas.

Tyvärr måste vi nu konstatera att vi inte haft några framgångar hos trafikutskottet i våra ansträngningar. Detta är så mycket mer beklagligt som alla tycks vara överens om att ingen annan trafiksäkerhetsåtgärd än en allmän bilbältesanvändning skulle ge snabba resultat när det gäller att drastiskt reducera trafikdöden och trafikskadorna. Entydiga undersökningar visar nämligen att årligen cirka 400 av 650 trafikdödade bilister skulle ha räddats om de använt säkerhetsbältet. Därutöver skulle vi ha

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

klarat 4 000 mer eller mindre svårt skadade varje år. Detta är siffror som borde stämma även den mest inbitne frivillighetsanhängare till eftertanke, och man tycker kanske att det är konstigt att trafikutskottet inte har tagit något som helst intryck av de undersökningsresultat som professor Voigt och andra har kommit fram till på det här området.

Ett av de argument som ibland mönstras mot lagstiftningslinjen har varit att den egna döden och de egna trafikskadorna må vara den resandes, dvs. bilistens, ensak. Till det skall då sägas att dessa självförvärlade trafikskador orsakar samhället mycket stora kostnader. Det är operationer och sjukvård, rehabilitering och tillsyn, invalidpensioner och handikappstöd i olika former, produktionsbortfall osv. Det finns beräkningar på allt det här som tyder på kostnader på över 1 miljard kronor varje år. Även om vi skulle bortse från allt det lidande som dessa siffror representerar, så kan vi alltså konstatera att det inte heller ur ekonomisk synpunkt är likgiltigt för samhället och övriga medborgare, om bilister dödas eller skadas i trafiken.

Debatten för eller emot lagstiftning om användning av bilbälten har tidigare möjligen lidit av den svagheten att vi inte har haft någon praktisk erfarenhet av en lagstiftningslinje. Men nu har vi fått uppgifter från Australien, som ju är ett land som ganska mycket liknar Sverige i fråga om standardnivå och levnadsvanor. Dessa uppgifter tyder på mycket goda erfarenheter av en tvingande lagstiftning, när det gäller såväl laglydnad som nedskärning av antalet döda och skadade i trafiken. Jag hade hoppats att trafikutskottet i sitt betänkande nr 7 skulle ha tagit upp de positiva erfarenheterna av de första lagstiftningsåtgärderna på det här området. Tyvärr har utskottet inte velat göra detta, vilket är att beklaga.

Efter att ha redovisat en del planer som trafiksäkerhetsverket har när det gäller att förbättra bilbältena, säger utskottet till slut att motionärernas syften därmed i väsentliga avseenden får anses tillgodosedda. Till det vill jag bara säga som motionär att jag inte kan instämma i en sådan slutsats. Den centrala frågan är huruvida trafikutskottet vill vara med om att sätta stopp för ett mycket stort antal onödiga dödsfall och personskador i trafiken. Detta kan endast ske genom en lagstiftning om obligatorisk bilbältesanvändning. Det tror jag de flesta har klart för sig. Det har inte trafikutskottet velat gå med på, och därmed kan inte heller motionärernas syfte i något som helst väsentligt avseende anses vara tillgodosett.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Trafiksäkerheten har, mot bakgrund av de många offer som vår starkt ökade trafik kräver, kommit att ägnas skärpt uppmärksamhet. Allt som kan göras för att nedbringa olyckornas antal har undan för undan kommit att bli föremål för åtgärder och detta är givetvis tillfredsställande. Statens trafiksäkerhetsverk har också utsänt en rekommendation om en allmän översyn av trafikmiljöerna och förekommande trafikregleringar, allt givetvis i avsikt att nedbringa antalet olyckor i trafiken. I enlighet med nämnda rekommendation har många på verkligt allvar lagt ner ett arbete för att försöka åstadkomma större trafiksäkerhet. Vi har i anslutning härtill i motionen 195 krävt sådant tillägg till

vägtrafikförordningens bestämmelser att större hänsyn skall tagas till lokala myndigheters synpunkter då det gäller att fastställa hastigheten inom tätbebyggt område, någonting som vi menar är ytterst betydelsefullt. Motionen har emellertid avstyrkts av utskottet.

Det vi i motionen som exempel pekar på är bostadsområden där bostadshusen inplaceras i större grö- och parkområden och där det befintliga gatunätet endast består av relativt smala gator. Gatorna är inte heller någon form av genomfartsvägar utan endast avsedda att kunna färdas på in till fastigheterna eller till inom området befintliga garage. Gatorna i fråga ansluter oftast endast på ett eller ett par ställen till kommunens befintliga gatunät. Att inom sådana områden få en nedsättning av hastigheten till betydligt lägre än 50 km i timmen förefaller mig välmotiverat, allra helst som vi vet att i bostadsområden som planeras enligt dessa normer lekplatserna ligger instoppade litet varstans. Barnen är de som man främst får inrikta sig på att skydda i trafiken. Men vi vet också att barnen under sin lek lätt glömmet bort att se sig för, och även i dessa skyddade områden händer därför olyckor. När man nu från fastighetsägarnas och hyresgästernas sida önskar nedsättning av hastigheten för motorfordon i dessa områden, och när den lokala polismyndigheten och trafiknämnden delar uppfattningen, då tycker jag det är fel att ett par tjänstemän på en länsstyrelse skall kunna avfärda det hela.

Utskottet förutsätter att länsstyrelsen inhämtar upplysningar i ärendet innan den fattar beslut. Ja, det gör länsstyrelsen, men när man sedan inte tar någon notis om dem som har lokalkännedomen, är det ju inte mycket glädje med att höra de lokala instanserna. Jag har exempel på detta. Och vi kan ju också under sådana förhållanden säga åt trafiksäkerhetsverket att det är ganska onödigt med vädjande till lokala instanser att se över trafikmiljöerna. Det tjänar uppenbarligen ingenting till.

Herr talman! Jag har uppmärksammat att utskottet i anslutning till en annan motion som behandlas i detta betänkande har sagt att vi kan vänta en sänkning av hastighetsgränserna för vissa vägar och gator i radhusområden och s. k. angöringsgator. Jag hoppas givetvis att de av oss påtalade förhållandena inom vissa andra typer av bostadsområden härvid också kommer att beröras och få sin lösning. Jag hoppas också att kommunikationsministern uppmärksammar frågan och medverkar till att en lösning kommer till stånd. De lokala trafiknämnderna och den lokala polisen känner förhållandena bäst och deras uppfattning bör därför tillmätas större betydelse än vad som för närvarande är fallet. Det gagnar bäst trafiksäkerheten.

Herr talman! Jag avstår i dag från att ställa något yrkande, men jag kan försäkra att om ingen ändring sker kommer jag på nytt att aktualisera frågan.

Fru THUNVALL (s):

Herr talman! Det stora antal motioner med olika detaljförslag i syfte att öka trafiksäkerheten som vi i dag har att behandla är ett bevis på det stora intresset för dessa frågor och ett uttryck för önskan att minska olycksfallsriskerna i trafiken. Att utskottet har tagit allvarligt på problemet kan jag inte förneka, när jag läser det betänkande som

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

föreligger.

Då jag på grund av annat utskottsarbete inte haft möjlighet att slutgiltigt följa behandlingen av trafiksäkerhetsfrågorna i utskottet ber jag att på några konkreta punkter få säga några ord i anledning av det föreliggande betänkandet. Jag ber dock först att få instämma i vad herr Bengtsson i Landskrona nyss sade om barnens säkerhet och de lokala trafikkommittéernas uttalanden i dessa frågor.

Motioner om obligatorisk reflexanordning för gångtrafikanter återkommer år från år. Även om jag vanligtvis har den uppfattningen att man bör lugna sig något mellan motionerandet anser jag det ständiga upprepadet av detta krav angeläget som en påtryckning för att föra frågan framåt. I anledning av tidigare motioner tillsattes en arbetsgrupp 1968 för att utreda möjligheterna att föreskriva obligatorisk användning av reflexanordning. Tyvärr kom den arbetsgruppen fram till slutsatsen att man inte i någon författning borde införa skyldighet att använda reflexer. Motionärernas antal ökar ändå år från år, och det bevisar som jag ser det att frågan måste tas under omprövning såväl av Nordisk vägtrafikkommitté som av andra berörda myndigheter.

Vad utskottet säger i sitt betänkande i denna fråga, nämligen att utskottet förutsätter "att berörda frågor kommer att prövas i hela sin vidd i samband med att ställning tas till kommitténs slutgiltiga förslag", gör det möjligt för mig att i dag ansluta mig till utskottet, eftersom denna fråga har blivit en angelägenhet som bör lösas gemensamt för hela Norden. I väntan på en snar omprövning av frågan vill jag i likhet med utskottet understryka vikten av att propagandaverksamheten bedrivs med all kraft. Under den ljusa sommaren, som nu kommer, måste vi lokalt och centralt förbereda de kampanjer, t. ex. för utdelning av reflexmaterial, som måste vara genomförda innan höstmörkret är här igen.

Den andra viktiga punkt som jag vill ta upp gäller fordonslängden, som herr Magnusson i Kristinehamn har talat mera utförligt om. Jag har tidigare motionerat i den frågan, senast år 1970. Den prövning som då beslutades är ännu inte avslutad. Men med anledning av att utskottet nu bedömer frågan på samma sätt som tidigare, nämligen att det inte finns tillräckliga skäl för ett bifall till yrkandet om sänkning av maximilängden på fordon till 18 m, finner jag att jag behöver ta upp den här frågan i dag. Herr Gustafson i Göteborg tog upp fortsättningen av utskottsbetänkandet, men jag finner denna mening vara vägledande för bl. a. kommittén. Jag avser att stödja herr Magnussons reservation, som jag finner väl motiverad, och vill på det sättet markera hur angelägen jag bedömer att den här frågan är.

Jag skulle också vilja säga någonting om bilbälten och deras användning, även om flera talare tidigare tagit upp den saken och även framhållit den intensiva kampanj som pågår den här veckan. Det är min förhoppning att den kraftiga satsning som nu görs ute i landet med hjälp av frivilliga för att öka det svenska folkets intresse och ansvar i fråga om användningen av bilbälten verkligen skall ge resultat. Vi har inga trafiksäkerhetsåtgärder som ger hundraprocentig effekt och säkerhet, men de exempel som anförs vid invändningar mot användandet av bilbälten utgör ändå undantag. Jag skall inte närmare gå in på kampanjen

utan vill bara instämma i vad herr Lindahl sade. Herr Pettersson i Lund tog också upp kampanjen. Jag vill hoppas på ett bättre resultat än vad herr Pettersson befarade men håller med honom om att vi annars måste lagstifta. Tillsammans med reflexanordning för gångtrafikanter utgör, enligt min mening, bilbältens användning en god och förebyggande livförsäkring i biltrafiken.

Några motionärer har tagit upp frågan om återfående av körkort som förlorats på grund av sjukdom, och jag har tidigare i år på en liknande fråga fått det svaret av kommunikationsministern att trafikmålskommittén beräknas lägga fram förslag i vår, varvid även de här frågorna kommer att tas upp. Jag vill därför ansluta mig till utskottets uttalande i ärendet.

Herr talman! Även om det finns ytterligare punkter i betänkandet som skulle vara intressanta att kommentera skall jag inte göra det i det här skedet av debatten utan inskränker mig till att yrka bifall till trafikutskottets hemställan i dess betänkande nr 7 på alla punkter utom beträffande fordonslängden, där jag kommer att stödja reservationen 5.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber om överseende om jag förlänger denna debatt med ett kortare inlägg. Det är nämligen så att jag tillsammans med herr Gustavsson i Alvesta har väckt motionen 64, som behandlas i föreliggande utskottsbetänkande.

I motionen har vi hemställt om att den aviserade hastighetsbegränsningen för motorcyklar inte må genomföras och att särskilt körkort för motorcyklar införs. Utskottet har i en kort skrivning avfärdat motionen genom att förklara att det inte finns skäl som talar för ett bifall till motionärernas önskemål och att motionen därför inte skall föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets ordförande, herr Gustafson i Göteborg, har dock i dagens debatt anförts att de vid trafikutskottets betänkande nr 7 fogade motionerna troligen kommer att prövas i hela sin vidd i samband med att ställning tas till trafiksäkerhetsverkets slutgiltiga förslag, varför jag förväntar mig att vad som anförts i vår motion skall bli föremål för seriös prövning, trots att motionen som sådan är avslagen.

Jag vill kraftigt understryka angelägenheten av att åtgärder vidtas i syfte att söka nedbringa antalet trafikolyckor på våra vägar. Man har anledning att känna oro över det stora antalet trafikolyckor. Man kan knappast öppna en nyhetstidning utan att mötas av stora rubriker om den ena trafikolyckan efter den andra på våra landsvägar.

Olika åtgärder har satts in i syfte att nedbringa antalet olyckor, bl. a. hastighetsbegränsning. Dock kan det konstateras att hastighetsbegränsningens fulla effekt inte har kunnat uppnås på grund av att ett stort antal motorförare inte respekterar hastighetsgränserna. En bättre trafikövervakning vore önskvärd. Den skulle säkert bidra till att trafikanterna respekterade hastighetsbestämmelserna, och därmed skulle säkerligen många olyckor undvikas.

I vår motion har vi pekat bl. a. på det höga antalet motorcykelolyckor som särskilt anmärkningsvärt. År 1969 omkom i motorcykelolyckor 52

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

personer, 1970 var det 53 och år 1971 ett 60-tal. Antalet motorcyklar uppgick den 1 januari 1971 till 41 000, och antalet är i stark ökning på grund av det alltmer ökade intresset för motorcykelkörning bland ungdomen.

För att man skall få ned antalet motorcykelolyckor har olika åtgärder satts in, och ytterligare åtgärder kommer såvitt jag förstår att sättas in. Det är bara bra om obligatorisk skyddshjälm föreskrivs för både förare och passagerare. Det är också bra om en bättre motorcykelutbildning införes med bl. a. praktisk landsvägkörning och teknikprov. Det skulle säkert bidra till att nedbringa antalet olyckor.

I vad däremot gäller ett införande – om det nu är fråga om ett sådant införande – av en hastighetsbegränsning till 70 km i timmen genom ett tekniskt ingrepp i motorn har man all anledning att ifrågasätta huruvida en sådan åtgärd skulle ha åsyftad verkan från trafiksäkerhetssynpunkt. Följden skulle enligt min mening bli att den oskyddade trafikantgruppen motorcyklister inte kunde följa med i trafikrytmen utan ständigt skulle bli föremål för omkörningar och därmed utgöra en allvarlig trafikfara.

Enligt nuvarande ordning äger den som innehar körkort för personbil också rätt att framföra motorcykel. Detta är absolut inte tillfredsställande. Färdigheten att köra bil ger inte de kunskaper som krävs för ett trafiksäkert framförande av motorcykel. Enligt min mening bör särskilt körkort införas för motorcykel. Härigenom skulle motorcykelföraren få de kunskaper som krävs för att han bättre skall kunna behärska sin trafiksituation och därmed medverka till att skapa en tryggare trafik.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande. Ett enhälligt utskott har avstyrkt motionen, så jag finner det föga meningsfullt att yrka bifall till densamma. Men jag har ändå med det sagda velat ge min mening till känna.

Herr TAUBE (fp):

Herr talman! Låt mig först och främst säga att det var med synnerligen stort intresse jag här i kammaren före middagspausen hörde på vad herr Lindahl sade. Vi har nog alla då och då gripits av något slags defaitism, när vi genom massmedia tagit del av hur många offer som trafiken skördar och efter varje veckoslut, framför allt efter de större helgerna, konstaterat hur listan över dödade och skadade ökat, ibland kraftigt och ibland, lyckligtvis, med mindre antal.

Under min korta tid i trafikutskottet har jag lärt mig att allt icke är så enkelt som man ibland tror. Ett av de svåraste och samtidigt allvarligaste områdena är onekligen behandlingen av trafiksäkerhetsfrågorna. Jag gläder mig, liksom vår ordförande herr Gustafson i Göteborg och – det är jag säker på – alla andra i utskottet, åt den ärliga vilja som man mött i utskottet, denna vilja till samförståndslösningar inom detta fält som ju i själva verket helt enkelt gäller liv eller död.

Att arbetet inom trafiksäkerhetsområdet lönar sig, det har vi fått bevis på. Herr Lindahl har påpekat detta tidigare. Var någonstans skulle vi i dag ha varit om inte så många goda krafter medverkat för att söka minska trafikolyckorna?

Om framtiden är det förvisso svårt att uttala sig – det har herr Lindahl

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

rätt i – men nog kan alla som hängivet arbetat och arbetar inom detta fält känna en viss om ock liten tillfredsställelse. Må nu alla dessa personer uppmuntras i sitt fortsatta arbete! ”Det lönar sig att arbeta” – inom detta fält.

Det har glädjande nog lyckats för utskottet att bli betydligt mer enigt än förra året. Vi i utskottet hyser all respekt för det arbete som ordföranden och vice ordföranden tillsammans med sekreteraren utträttat för att få enighet. Jag tänker i detta sammanhang främst på behandlingen av motionen 1195 av herrar Helén och Fälldin beträffande hemställen om en arbetsgrupp med parlamentarisk representation. Utan överdrift kan man säga att denna motion vunnit utskottets gehör. Det var i år en helt annan stämning än förra året. Arbetet med motioner, såväl partimotioner som enskilda, lönar sig faktiskt ibland – även om det tar tid. Det skulle jag vilja säga till min ”gamla” vördade lärare, Eva Åsbrink, som var uppe i talarstolen för en stund sedan.

Herr talman! Även om jag till allra största delen kan instämma i vad herr Gustafson i Göteborg sade, tillåter jag mig att helt kort beröra en motion och en reservation.

I motionen 1181 av herr Carlström m. fl. pekas på behovet av en långsiktig plan för belysning såväl vid övergångsställen för fotgängare som av skylten som markerar övergångsstället i fråga – detta naturligtvis för att bilisterna, speciellt under vinterhalvåret, skall observera övergångsstället i tid. Visserligen skriver utskottet välvilligt, men vi motionärer anser att belysningen av själva skylten eller eventuellt en självlysande skylt är minst lika viktig som, ja, viktigare än övrig belysning vid övergångsstället.

Utskottet har inte alls berört frågan om skyltbelysningen. Jag utgår från att det är ett litet förbiseende. Jag erkänner att jag inte observerade detta vid utskottsbehandlingen, och det är därför jag med dessa få ord ville peka på denna enligt min mening mycket väsentliga sak.

Så till reservationen 5 av herr Magnusson i Kristinehamn.

Herr Magnusson sade i sitt anförande att han av stämningen i utskottet fått den uppfattningen att utskottsledamöterna i stort hade samma mening som den han uttrycker i reservationen. Ja, herr Magnusson, det stämmer, åtminstone beträffande mig. Jag hoppas att vi snart kommer fram till en övergång till 18 meter som högsta längd för landsvägsfordon. I dagsläget tycker jag emellertid att det är ännu viktigare att dispensgivningen blir betydligt mera restriktiv. Då vi nu – tyvärr, vill jag säga -- tillåter en längd på 24 meter, så må detta i alla fall räcka. De gällande bestämmelserna om en maximilängd på 24 meter har varit i kraft i fyra år. Det finns inte längre anledning att bevilja dispens över 24 meter då det gäller delbart gods, t. ex. vid transport av bilar, spannmål etc.

Varje dispensgivning snedvrider också konkurrensförhållandet. Jag tänker i detta fall främst på transporter av bilchassier från Olofstrom till Göteborg. Dispensgivningen, som tillät en maximilängd på 28 meter, torde ha medverkat till att SJ inte kunde konkurrera. Att avtal nu har träffats mellan SJ och Volvo är i och för sig glädjande, men troligen hade detta avtal kunnat skrivas tidigare, om dispens inte hade givits. Jag har här bara velat peka på detta fall; förvisso finns det fler. Restriktivitet vid dispensgivningen måste eftersträvas.

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

Jag har, herr Magnusson i Kristinehamn, denna gång med tvekan gått på utskottets linje. Trafikutskottet har under hänvisning till att frågan prövas av Kungl. Maj:t ansett att resultatet av denna prövning bör avvaktas, och utskottet har därför avstyrkt motionen. Det är denna trafikutskottets åsikt, att utredning pågår, som jag delar; i sak har jag precis samma uppfattning som herr Magnusson.

Jag har viss praktisk erfarenhet av dessa frågor, eftersom jag under elva år har varit med om att ta emot spannmål. För varje år – från 1961 till 1971 – har billängderna ökat, vilket haft till följd att riskerna blivit större och att det faktiskt också har blivit betydligt besvärligare för dem som har arbetat på dessa bilar. Spannmålssäsongerna har blivit värre och värre, och bilarna har blivit större och större – och därmed trafikriskerna.

Jag avvaktar nu med mycket stort intresse utredningen och hoppas att den blir klar till 1973 års riksdag. Blir den inte det, förutsätter jag att trafikutskottet går från ord till handling. Att vi alltid, vilken fordonslängd vi än fastnar för, måste ha dispensgivning för visst odelbart gods är vi väl alla överens om. För det delbara godset tror och hoppas jag att Kungl. Maj:ts prövning ger till resultat att maximilängden fastställs till 18 meter och att detta sker snart.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att kommentera några av de anföranden som motionärerna har hållit i denna debatt.

Vissa motionärer har klagat över att motionerna har fått en kortfattad behandling i trafikutskottets betänkande. De tycks befara att detta tyder på en slarvig behandling av motionerna i utskottet. Så har förvisso inte varit fallet. Jag kan tala om för kammaren att utskottet kallade upp trafiksäkerhetsverkets generaldirektör Lars Skiöld till utskottet, och vi hade en mycket ingående föredragning och diskussion om trafiksäkerhetsfrågornas läge för närvarande. Men man kan väl också på några få rader säga ganska mycket.

Herr Strindberg har tillsammans med herr Söderström motionerat om att statens trafiksäkerhetsverk skulle äläggas att göra en översyn av bestämmelserna rörande bromsanordningar på motorfordon och släpvagn som kopplas till bil. Och vad säger nu utskottet på de få rader som ägnas häråt? Jo, utskottet säger att denna översyn pågår. Därmed har ju motionärernas yrkande till 100 procent tillgodosetts, och då finns det ju i och för sig inte något behov av att skriva några längre utläggningar om detta. Det är ett besked som jag tycker att motionärerna skall vara tillfreds med.

Herr Bengtsson i Landskrona talade om hastighetsbestämmelserna inom tätorterna och påtalade att länsstyrelserna vid vissa tillfällen vägrat kommunala myndigheter att sätta lägre hastighetsgränser än 50 km/tim inom tätbebyggt område. Jag har möjlighet att ge herr Bengtsson i Landskrona ett glädjande besked. Sådana här beslut från länsstyrelsernas sida har överklagats hos Kungl. Maj:t, och i remissyttrandet till Kungl. Maj:t har trafiksäkerhetsverket förklarat sig komma att till länsstyrelserna lämna nya anvisningar för beslut om hastighetsbegränsningar i tätorter.

På vissa gator och vägar i radhusområden och s. k. angöringsgator kommer hastighetsgränsen 30 km/tim att föreslås. Kungl. Maj:t har också under senaste tiden vid prövning av några besvärssärenden beslutat om hastighetsgränser på 30 km/tim i fall som här avses.

Herr Bengtssons motion var förvisso mycket beaktansvärd, och det här får väl herr Bengtsson ta som ett bifall i sak till motionen.

Fru Thunvall citerade trafikutskottets betänkande i fråga om högsta fordonslängden på lastfordon och sade att jag, när jag tog upp den här saken, inte hade gjort ett fullständigt referat av vad som hade uttalats. Jag tycker därför det kan vara angeläget att jag lämnar ett mera utförligt referat.

Det var så att när motionen om maximilängd väcktes 1970 gällde den ändring av vägtrafikförordningen så att maximilängden för fordon eller fordonskombination skulle fastställas till 18 meter. Det var alltså ett direkt krav på en ändring av vägtrafikförordningen. Då uttalade lagutskottet att det inte förelåg tillräckliga skäl för ett bifall till yrkandet om en sänkning av maximigränsen; utskottet kunde alltså inte bifalla kravet att omedelbart införa denna maximigräns. Men – och det är det viktiga – utskottet ansåg utvecklingen vara oroande, och även om bestämmelsen hade varit i kraft endast kort tid menade utskottet att frågan borde bli föremål för förnyad bedömning med hänsyn både till trafiksäkerhetsrisken och till de ekonomiska konsekvenserna. Man begärde alltså en prövning hos Kungl. Maj:t. Såvitt jag förstår är det också i reservationen av herr Magnusson i Kristinehamn fråga om att riksdagen skall göra ett uttalande om att en ny maximigräns bör införas, men den innebär inte något krav på att detta skall ske omedelbart. Man måste väl här räkna med övergångstider osv. Jag tror alltså inte att man kan tolka mitt referat som fru Thunvall gjorde. Det står mycket riktigt i betänkandet att det inte förelåg tillräckliga skäl för ett bifall, men det avser situationen 1970, då man inte ansåg att man omedelbart kunde ändra gränsen.

Bl. a. herr Pettersson i Lund har tagit upp frågan om bilbältena. Han sade att det var någon som hade förklarat att det är den resandes ensak om han förolyckas eller tar skada om han inte har bilbältet på sig. Jag är säker på att i varje fall inte någon ledamot av trafikutskottet har anfört sådana synpunkter. Vi tar utomordentligt allvarligt på denna fråga. Vore vi övertygade om att en lagstiftning omedelbart skulle kunna rädda hundratals människoliv, skulle vi givetvis genast rekommendera en sådan.

Det finns dock vissa argument mot en tvingande lagstiftning just nu, och ett av de argumenten är helt enkelt att vi saknar möjligheter till en effektiv övervakning av en sådan lagstiftning. Vi har inte velat bryta ut denna fråga ur det utredningssammanhang i vilket den nu finns. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på vad utskottet säger, att frågan om lagstiftning beträffande obligatorisk användning av bilbälten för närvarande övervägs av trafiksäkerhetsverket.

Nu pågår bilbälteskampanjen denna vecka, och jag vill livligt instämma med dem som har gett sin uppskattning åt alla som medverkar i den. Jag är förvissad om att kampanjen också kommer att ge positivt resultat. Men kanske får vi den bästa effekten när vi så småningom kommer fram till ett system med bilbälten som verkar automatiskt, så att man när man

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

stiger in i bilen också stiger in i ett bilbälte. Man har kommit ganska långt hos t. ex. Volvo med sådana försök.

Vi ser mycket allvarligt på denna fråga, och när nu de olika alternativa förslagen redan i vår kommer fram från trafiksäkerhetsverket, måste självfallet frågan om lagstiftning när det gäller bilbälten ha en mycket hög prioritet.

Fru Åsbrink sade att behandlingen av motionerna hade inneburit ett försök att omyndigförklara motionärerna. Det skulle vi aldrig våga oss på. Vi anser tvärtom att de motioner som har väckts är utomordentligt värdefulla. Anledningen till att vi inte tillstyrker dem är den som jag nämnde i mitt första anförande. Vi skall i en parlamentarisk arbetsgrupp få en prövning av åtgärder för trafiksäkerheten. Det är klart att man inte kan genomföra alla åtgärder på en enda gång, utan gruppen måste göra en angelägenhetsgradering och en tidsplanering. Då tycker vi att det är rimligt att denna angelägenhetsgradering och tidsplanering får göras i ett sammanhang, då man kan väga de olika åtgärderna mot varandra och fastställa den ordning i vilken de skall genomföras för att på det sättet få en maximal effekt av åtgärderna.

Om det nu hade varit så att man uppskjutit detta till en avlägsen framtid hade jag förstätt motionärerna, som tycker att man inte kan vänta. Men när nu trafiksäkerhetsverket lovat att komma med förslag i vår och detta förslag sedan skall remissbehandlas och sedan bli föremål för en grundlig översyn, har vi tyckt att det kan vara lämpligt att arbetsgruppen får pröva allt detta i ett sammanhang, och det gäller också det som herr Börjesson i Falköping nyss sade.

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Jag ber kammarens ärade ledamöter om ursäkt att jag tar några minuter i anspråk, men när man lyssnat på den här debatten får man onekligen det intrycket att det är den tunga trafiken som är boven och att det är den som är orsak till att vi inte har tillräckligt stor säkerhet i trafiken. Man hänvisar till procenttal, där olyckorna i procent räknat är betydligt större än relationstalet när det gäller antal vagnar på vägarna.

Nu är det onekligen så att statistik ibland inte är helt sanningsenlig. Låt mig ta ett exempel, som kanske ger en bild av hur man kan föra statistik.

En personvagn kör på ett stillastående lastfordon, glider över vägen, kolliderar med ett annat mötande tungt fordon. Nästa dag beskriver man det hela så att i den svåra olyckan var två tunga fordon inblandade. Då gör man naturligtvis reflexionen vem som egentligen var vållande och vem som skall tillskrivas den största skulden till olyckan – och om man inte helt skall förbjuda de tunga fordonen på vägarna.

Åtminstone de två svenska tillverkarna av tunga fordon har en mycket stor ambition att göra trafiksäkra fordon. Bromsar är en mycket viktig faktor när det gäller trafiksäkerheten, och jag vill göra gällande att man många gånger kan stanna ett stort fordon betydligt lättare än de på vägarna rullande personvagnarna.

Det görs gällande att utskottet utan skäligen hänsyn har slaktat undan motionerna, men det beror kanske på att det väckts motioner i riksdagen

som innehåller yrkanden om införande av bestämmelser som det redan fattats beslut om; det har t. ex. väckts en motion om underkörnings- skydd, om vilket redan beslut var fattat. Fordonstillverkarna kan också ta intryck av de synpunkter som framförs i riksdagen utan att vi skall behöva lagstifta. Volvo inför t. ex. fr. o. m. 1973 års modeller brand- släckare på alla sina lastbilar — från de lätta till de tyngsta vagnarna. Det är naturligtvis en följd av de intryck man fått av den debatt som förts och de olyckor som inträffat, där det kan göras gällande att skadorna kanske hade lindrats om det hade funnits en brandsläckare.

Vidare tas fordonslängden upp, och 24-metersfordonen framhålls som mycket trafikfarliga. Ett 18 meter långt fordon är kanske mindre farligt än ett som är 24 meter, men samtidigt förhåller det sig så att vi inte vill ha ett allt större antal fordon på vägarna. Av de transporter som i dag utförs på väg kan en mycket ringa del överföras till järnväg, och analyserna visar att vägtransporterna kommer att öka under 1970-talet. En minskning av fordonslängden till 18 meter innebär således också att det måste bli fler fordon på vägarna. Det finns många trafikanter som säkerligen upplever långa fordon som besvärande — bl. a. har vi de långa bussarna som trafikerar exempelvis sträckan Arlanda—Stockholm. Man har emellertid satt in de bussarna för att få ett bättre utnyttjande av kollektivtrafiken och på det sättet få ett mindre antal privatbilar på vägarna. Nu måste vi i Sveriges lagstiftande församling förklara hur vi vill ha det: Vill vi ha kortare fordon och fler fordon? Vill vi ha kollektivtrafik eller bara personbilstrafik?

När det gäller 18-metersgränsen har herr Clarkson redan redovisat att vi i vårt parti mycket klart hävdar att vi inte vill gå ned till en gräns vid 18 meter, utan att vi önskar bibehålla 24-metersgränsen i nuvarande skede.

Vidare har herr Clarkson kritiserat trafiksäkerhetsverket; vår parti- motion talar om att vi vill överföra vissa medel till NTF för den upplysande verksamheten och även till polisen. Vi anser nämligen att polisen har en större uppgift än trafiksäkerhetsverket när det gäller att bedriva trafiksäkerhetsarbete på vägarna.

Den motion som herr Strindberg har pläderat för från denna talarstol är ett typiskt exempel på områden där man kan gå till attack mot trafiksäkerhetsverket. Det har nämligen införts en bestämmelse om en bromsregulator, som har motsatt effekt mot den avsedda och som gör de stora tunga fordonen livsfarliga. Det har också visat sig att man, speciellt i halt väglag, får låsning på framvagnen och glider i gropen — det är inte så man har tänkt sig trafiksäkerhetsverkets uppgift; åtminstone förtjänar verket inte då att benämnas trafiksäkerhetsverket.

Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Clarksons yrkande om bifall till reservationerna 1 b, 2, 3 och 4.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Herr Komstedt betvivlade värdet av att skära ned fordonslängden till 18 meter. Till det vill jag bara säga att man redan när man behandlade frågan år 1967 i den utredning som föregick propositio- nen var mycket tveksam beträffande en fordonslängd av 24 meter. Det

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

visade sig sedan att också ett stort antal remissinstanser talade för en fordonslängd av 18 meter. Det förhöll sig väl närmast så, att de som ville ha 24 meter – och även längre fordon – var sådana organisationer som representerade näringslivet och dess intressen.

Nu vill jag naturligtvis inte pådyvla herr Komstedt att han skulle vara företrädare enbart för den ståndpunkten – han kanske snarare ger uttryck för sina yrkesintressen – men jag tror ändå att den övervägande opinionen upplever de långa bilarna såsom en stark osäkerhetsfaktor på vägarna. Man skulle säkert acceptera att man fick ett *större antal* bilar om man bara fick *färre långa* bilar. Detta gav jag också uttryck för när jag här citerade en del ur intervjuer som har gjorts i Bilismen och samhället. Som ett pikant inslag där kan nämnas att vid den presskonferens som avhölls i samband med att denna rapport presenterades av Svenska vägföreningen utfrågaren, redaktör Herbert Söderström, sade att han för sin del upplevde det som mycket obehagligt att köra förbi sådana långa fordon.

Jag har en känsla av att dessa långa fordon upplevs som en stor osäkerhetsfaktor på vägarna och att det finns en stämning för att man bör skära ner fordonslängden. Att sedan också ekonomiska intressen kommer in i bilden är alldeles givet, men det är en helt annan sak – det är ju inte trafiksäkerhetssynpunkterna som kommer fram då.

Herr PETTERSSON i Lund (s):

Herr talman! Bara helt kort, eftersom tiden börjar bli långt framskriden.

Låt mig säga att det gläder mig att höra av utskottets talesman herr Gustafson i Göteborg att man i utskottet har tagit allvarligt på frågan om frivillighet eller lagstiftning när det gäller användningen av bilbälten. Det framgår nämligen inte alls av utskottets skrivning över motionen 1218 att så har varit fallet – redovisningen är mycket summarisk.

Herr Gustafson i Göteborg sade vidare att om man inom utskottet hade varit övertygad om att en lagstiftning om obligatorisk användning av bilbälten hade varit det rätta, skulle man också ha föreslagit en sådan. Jag tror att överläggningarna möjligen kan ha lidit av en viss brist på information, som hade varit väsentlig i det sammanhanget.

Jag vet inte om professor Nelson – professor i straffrätt vid Uppsala universitet – har citerats tidigare här i dag. Jag kan bara säga att han var en av dem som var med om att inom trafiksäkerhetsverket tidigare avvisa lagstiftning om obligatorisk användning av säkerhetsbälten. Han har nu varit i Australien och sett på erfarenheterna där, och jag vill helt kort redovisa hans ändrade uppfattning. Han säger så här i en rapport från februari i år om sina erfarenheter:

”Jag har tidigare varit skeptisk mot införande av obligatorisk användning av bilbälten. Besöket i Australien har kommit mig att ändra uppfattning på flera punkter:

1) Det är inte nödvändigt att vänta på den långsamma förbättringen av frivillig användning.

2) Det är möjligt att föreskriva obligatorisk användning också i städerna.

3) Det finns icke anledning att undantaga stora grupper av trafikanter

från skyldigheten att bära bilbälte.

4) Resultaten av lagstiftningen har varit snabba och gynnsamma.

5) Vådliga bieffekter av lagstiftningen, t. ex. ökat risktagande eller hänsynslöshet mot andra trafikantgrupper, har icke kunnat iakttagas. Tvärtom gör alla gällande, att lagstiftningen bidragit till att hos alla trafikantgrupper, och särskilt inom den bilburna persontrafiken, inskräpa försiktighet och ansvarsmedvetenhet.”

Så säger alltså en tidigare mycket inflytelserik motståndare till lagstiftning om obligatorisk bilbältesanvändning. Han har nu svängt, och det är min förhoppning att de synpunkter som han fortsättningsvis skall kunna redovisa av sina erfarenheter skall positivt påverka såväl trafiksäkerhetsverket som trafikuskottet när dessa frågor på nytt kommer upp igen.

Herr GUSTAFSON i Göteborg (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi har gjort en ganska fullständig redovisning av den gång som ärendet om bilbälten har haft och pekat på att Kungl. Maj:t för ungefär ett år sedan uppdrog åt trafiksäkerhetsverket att utreda frågan, hur det den 14 januari lades fram en PM om detta och att man i detta arbete från verkets sida samarbetat med bil- och bältesindustrin, rikspolisstyrelsen, statens provningsanstalt, statens väg- och trafikinstitut samt Motororganisationernas samarbetsdelegation. Vidare redovisar vi att man inom trafiksäkerhetsverket för närvarande håller på att överväga obligatorisk användning av bilbälten.

Mitt uttalande gick ut på att utskottet för dagen icke anser att man bör införa en lagstiftning, medan dessa överväganden pågår. Som jag sade förut vill jag understryka, att när trafiksäkerhetsfrågorna skall prövas redan i år, måste denna fråga ha en mycket hög angelägenhetsgrad.

Herr TAUBE (fp):

Herr talman! Nej, herr Komstedt, vi tycker inte att den tunga trafiken är någon bov i dramat. Vi erkänner, och jag vet det mycket väl, att den svenska bilindustrin gör mycket för att öka säkerheten. Men att man har bromsar på lastbilen som gör att den stannar fortare – t. o. m. fortare än ett litet fordon – betyder inte så oerhört mycket om man ligger bakom en bil på 24 meter eller en dispensbil på 28 meter eller kanske en dubbeldispensbil på 32 meter. Vi enkla bilförare ser med fasa på en omkörning av dessa, framför allt på vintrarna, då vi inte ser vägmarkeringen och inte vet om det är förbjudet eller inte att köra om.

Om vi nu teoretiskt tänker oss att alla bilar i Sverige skulle vara precis 24 meter och vi skulle minska ned dem till 18 meter, skulle trafiken öka med 25 procent. Men så mycket blir det ju inte. Jag accepterar mycket hellre en ökad trafik av lastbilar med 10–15 procent men med lagom avstånd mellan långtradarna. Jag måste säga att långtradarna i Sverige i regel håller hyfsade avstånd. Då har man en rimlig chans att köra om. Det är emellertid de där stora sakerna på 24, 28 och 32 meter, som jag icke tycker om, hur trafiksäkra de i och för sig än är.

Nr 67

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.*

Herr KOMSTEDT (m):

Herr talman! Det är inte dispensfordon vi diskuterar – det är helt tillfälliga. När 24-metersregeln infördes, kunde man av nationalekonomiska skäl inte skrota ned den bilpark som var längre än 24 meter. Den dispensen är ju helt tillfällig. Jag tycker inte att vi behöver diskutera den.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 a av herr Magnusson i Kristinehamn samt 3:o) reservationen nr 1 b av herrar Lothigius och Clarkson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Clarkson begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 3:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 1 antar reservationen nr 1 b av herrar Lothigius och Clarkson röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 1 a av herr Magnusson i Kristinehamn.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	42
Nej	–	18
Avstår	–	239

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 b av herrar Lothigius och Clarkson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Clarkson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	264
Nej	–	35
Avstår	–	2

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till trafik-
säkerhet, m. m.**Punkten 2*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Lothigius och Clarkson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Clarkson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Lothigius och Clarkson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Punkten 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Lothigius och Clarkson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Clarkson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Lothigius och Clarkson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Clarkson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	264
Nej	—	36
Avstår	—	1

Punkterna 5–9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

*Punkten 10**Mom. a*

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Magnusson i Kristinehamn, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Kristinehamn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 67

Onsdagen den
26 april 1972

*Tillverkning av
silvermynt på tio
kronor*

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 10 mom. a röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Magnusson i Kristinehamn.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Kristinehamn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	266
Nej	–	23
Avstår	–	13

Mom. b

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11–28

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 2 Föredrogs trafikutskottets betänkande nr 8 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:51 angående inrättande av en nämnd för planering av flygtrafikledarskolan i Sturup, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Tillverkning av silvermynt på tio kronor

Föredrogs finansutskottets betänkande nr 17 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:63 med förslag till lag om tillverkning av silvermynt på tio kronor jämte motion om tillverkning av ett jubileumsmynt.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag skall be att få säga några ord i anslutning till finansutskottets betänkande nr 17 och utskottets hemställan om tillverkning av silvermynt på tio kronor. Låt mig börja med ett citat:

”Liksom kålsoppan inte skall innehålla för mycket fläsk ty då bliver hon osund skall ej heller mynt innehålla för mycket silver ty då löper det ur riket.”

I sammandrag lyder på detta sätt Gustav Vasas anvisning till myntskrivaren i Åbo. Året var 1557.

Drygt 400 år senare är vi nu på väg att tillverka ett mynt, som skall innehålla 83 procent silver, dvs. med ungefär samma finvikt som förekom i de högre valörerna av Gustav Vasas mynt, såsom 2 mark eller 16 öre. Låt mig också säga att man från denna konungs tid och in på 1800-talet hade ett internationellt betalningsmedel, som under denna långa period höll närmast konstant finvikt för att kunna gälla över gränserna i hela Europa – det var riksdalern.

Avsikten med den höga silverhalten i det föreslagna myntet är att söka framställa ett vackert mynt, vilket är lättare att göra med användning av silver, särskilt vid högre silverhalt, men även att göra myntet attraktivt för samlare och andra intresserade i utlandet. Såsom vi motionärer framhållit väcker jubileumsmynt stort intresse utomlands, och dessa mynt ger ofta sitt land en god PR. I Finland har exempelvis jubileumsmynt i silver i valören 10 mark utgivits under de två sistförflutna åren, medan utgivningen i Sverige varit betydligt sällsyntare. Under de senaste 34 åren har endast fem jubileumsmynt utgivits. Det stora intresset för mynt numera borde föranleda en ökad tillverkning i framtiden. Tillverkning och utgivning av sådana mynt ger statsverket en ekonomisk behållning, vilket också framhållits i utskottsbetänkandet.

Beträffande den blivande tillverkningen är jag angelägen att framhålla att de brister som framkommit vid tillverkningen av 1972 års femkrona inte upprepas. Den fina konstnärliga förebilden till den nya femkrona som nu är ute i cirkulation har inte helt kunnat efterföljas på grund av myntämnenas alltför knappa diameter. Myntämnet är den runda opräglade metallbrickan. Metallmassan har inte räckt till för att fylla ut myntens periferi, och den otillräckliga storleken har vid präglingen förorsakat rörelser i metallen som kraftigt slitit stamparna. Redan efter 100 000 exemplar saknar mynten den avsedda reliefen. Myntverket bör vara uppmärksamt på detta, så att en upprepning nu inte kommer till stånd.

Herr talman! Vi kommer nu att få ett nytt mynt med högre silverhalt än vad som förekommit på många år och för första gången i valören tio kronor. Jag kan inte tänka mig ett bättre tillfälle att ge ut detta praktmynt än på Hans Majestät Konungens 90-årsdag.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Herr FRANZÉN (s):

Herr talman! Motionären, herr Andersson i Örebro, har inte ställt något särskilt yrkande, vilket är ganska naturligt, eftersom Kungl. Maj:t sedan motionen väcktes i början av januari månad i propositionen 63 helt har tillgodosett motionärernas intentioner.

Jag kan inte uttala mig om herr Anderssons i Örebro påpekande att de nypräglade femkronorsmynt som nu kommit ut inte är helt felfria, men jag betvivlar inte att så kan vara fallet. Jag delar självfallet herr Anderssons i Örebro uppfattning att det eller de nya jubileumsmynt som kommer att präglas framöver skall vara felfria, särskilt som det, såsom också herr Andersson i Örebro sagt, är fråga om mynt vilka i regel kommer att hamna hos samlare. I vart fall kommer de att bevaras av de människor som köper dem. Jag är övertygad om att myntverket ser till att de jubileumsmynt som kommer att präglas framöver blir av mycket god kvalitet.

Jag yrkar med detta, herr talman, bifall till finansutskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 Föredrogs finansutskottets betänkande nr 18 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:43 med förslag till lag med särskilda bestämmelser om riksbankens sedelutgivning, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Fortsatt valutareglering

Föredrogs finansutskottets betänkande nr 19 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:42 angående fortsatt valutareglering jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:42 under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 3 mars 1972

1. begärt riksdagens samtycke till att Kungl. Maj:t med stöd av 1 § tredje stycket valutalagen förordnade, att vad som föreskrivits i 2 § första stycket 1, 2 och 4-7, 5 § 1 och 3 samt 9 § samma lag skulle äga fortsatt tillämpning under tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1973,

2. velat inhämta riksdagens yttrande över ett inom finansdepartementet upprättat förslag till kungörelse om fortsatt giltighet av valutaförordningen (1959:264).

Innebörden av vad som föreslagits i propositionen var att riksdagens samtycke begärdes till förordnande om fortsatt valutareglering för tiden den 1 juli 1972—den 30 juni 1973 med samma omfattning som den nu gällande valutaregleringen.

I detta sammanhang behandlades

dels den i anledning av propositionen väckta motionen 1972:1559 av herr Löfgren m. fl. (fp) vari yrkats att riksdagen skulle hemställa till Kungl. Maj:t om en översyn av valutastiftningen i syfte att, när faktiska möjligheter förelåg, uppnå en liberalisering av densamma,

dels följande vid riksdagens början väckta motioner, nämligen

1972:294 av herr Bohman m. fl. (m) vari, såvitt nu var i fråga, yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde att Kungl. Maj:t skulle förelägga riksdagen förslag om en avveckling av valutaregleringen samt

1972:820 av herr Sjönell (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en översyn av valutaregleringen i syfte att underlätta terminshandeln med valutor i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen samtyckte till att Kungl. Maj:t förordnade om fortsatt valutareglering i enlighet med vad som förordats i propositionen 1972:42,

2. att riksdagen beträffande det vid propositionen fogade förslaget till kungörelse som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet

anfört,

3. att riksdagen skulle avslå motionerna 1972:294, såvitt nu var i fråga, 1972:820 och 1972:1559.

Reservation hade avgivits av herrar Löfgren (fp), Burenstam Linder (m), Åsling (c), Wirtén (fp), Fågelsbo (c) och Brundin (m), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen i anledning av motionerna 1972:294, såvitt nu var i fråga, 1972:820 och 1972:1559 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en översyn av valutalagstiftningen i syfte att, om faktiska möjligheter fanns, uppnå en liberalisering av densamma.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Inom finansutskottet är vi eniga om att tillstyrka propositionens förslag om fortsatt valutareglering under ytterligare ett år. Enigheten gäller utskottets hemställan under punkterna 1 och 2. I punkten 3 hemställer utskottets majoritet om avslag på tre motioner, varav en väckts under den allmänna motionstiden och de båda andra i anledning av propositionen 42. Här är vi alltså inte överens, utan en reservation har fogats till betänkandet.

I stället för att hålla ett långt anförande skall jag bara citera några rader ur reservationen: "Att utskottet i nuvarande läge tillstyrker propositionen innebär inte något ställningstagande till förmån för ett bibehållande av den nuvarande valutaregleringen på längre sikt. Så snart tillfälle åter yppar sig är det angeläget att ånyo liberalisera den svenska valutapolitiken. Härigenom skulle svenska företags konkurrensförmåga på internationella marknader förstärkas. Därmed förbättras möjligheterna att hålla en hög och jämn sysselsättning." Vi reser vanter har också anfört några synpunkter beträffande terminsbetalningar: "Utskottet noterar att överläggningar mellan riksbanken och Bankföreningen pågår om en utvidgning av möjligheterna till terminsaffärer i valutor. Det bör understrykas att det med nuvarande oroliga förhållanden på valutamarknaden är betydelsefullt att förbättrade villkor i dessa avseenden skapas."

För att förbereda en framtida liberalisering av den svenska valutalagstiftningen bör en översyn av densamma påbörjas redan nu.

Herr talman! Med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till den reservation som jag avgivit tillsammans med fem andra ledamöter i utskottet.

Herr JANSSON (s):

Herr talman! Efter det föredömligt korta anförande som herr Löfgren hållit skall jag också försöka att inte utnyttja den tillmätta tiden på fem minuter.

Den reservation som är fogad till finansutskottets betänkande nr 19 är mycket försiktigt hållen, såväl i motiveringen som i klämman, och jag tycker att den försiktighet som reservanterna ådagalägger är klädsam. Det är ju en mycket viktig ekonomisk fråga för vårt land som det här gäller.

Jag skulle också kunna citera det avsnitt ur reservationen som herr Löfgren åberopade, där det sägs att det ställningstagande som nu sker

inte innebär att man för framtiden har accepterat bibehållandet av den nuvarande valutaregleringen. Det är ju inte fråga om det heller, utan vad det gäller är att förlänga den med ett år från den 1 juli 1972 t. o. m. den 30 juni 1973. Nästa år får riksdagen på nytt ta ställning till frågan och pröva huruvida man då skall behålla valutaregleringen i nuvarande omfattning eller om det finns möjligheter till en uppmjukning. Såvitt jag kan förstå är det ingen som önskar att man onödigtvis skall ha en strängare valutareglering än vad som behövs vid olika tidpunkter.

Men det finns kanske ändå skäl att erinra om att vi 1969 hade en mycket kraftig åderlätning av valutareserven. De åtgärder som då fick vidtas för att återställa balansen var ju ganska långtgående och utgjorde en ganska besk medicin. Man fick återställa balansen i våra utrikesbetalningar kanske till priset av en minskad sysselsättning i landet.

Samtidigt som vi nu glädjande nog kan konstatera att vår valutareserv uppgår till ca 6 miljarder, får vi inte glömma bort att stora risker fortfarande föreligger för nya valutapåfrestningar. Oron på valutamarknaden är på intet sätt avvärd. Det känner vi alla till. Den kris som under fjolåret seglade upp i fråga om det internationella betalningssystemet är ju ett observandum för att man inte skall gå för drastiskt till väga.

Som utskottet framhåller i betänkandet är valutaregleringen fortlöpande föremål för anpassning efter de ändrade förhållanden som kan uppstå. Det är inte fråga om en fastlåsning i de här sammanhangen. Som utskottet har påpekat genomfördes i april i fjol och i februari i år betydande lättnader i fråga om tillståndsgivningen för återköp av svenska värdepapper från utlandet och vidgade möjligheter för svenska emigranter att föra ut valuta ur landet.

Enligt vad jag har inhämtat räknar man med att den liberalisering som skedde i februari i år kommer att innebära ett valutautflöde ur landet på ca 100 miljoner kronor. Det är alltså ändå ganska betydande lättnader som har skett på det här området.

I övrigt har OECD godkänt en fortsatt tillämpning av de svenska undantagsbestämmelserna vid den granskning som organisationen har gjort beträffande kvarstående svenska valutarestriktioner.

Med hänsyn till de här omständigheterna och det förhållandet att den nu aktuella förlängningen av valutaregleringen, som jag tidigare sade, är begränsad till ett år fram i tiden har inte finansutskottet funnit det motiverat att vidta den översyn av valutalagstiftningen som reservanterna yrkar på.

Jag yrkar följaktligen, herr talman, bifall till utskottets förslag på samtliga punkter.

Herr LÖFGREN (fp):

Herr talman! Endast några ord. Som herr Jansson har sagt yrkar vi reservanter inte på att man nu skall vidta ändringar, men vi tycker att det kunde vara angeläget att man påbörjar en översyn av valutalagstiftningen. Det är en hel del krångliga bestämmelser som det tar tid att komma till rätta med, och därför skulle det enligt vår uppfattning inte skada att man påbörjade en översyn för att vara någorlunda beredd, när den dagen kommer att man kan lätta på dessa bestämmelser.

Herr JANSSON (s):

Herr talman! Det kan väl ligga någonting i vad herr Löfgren säger. Men nu är det ju så att Sverige inte är ensamt om att ha undantagsbestämmelser på det här området.

Av OECD:s 20 medlemsländer har inte mindre än 16 stycken sådana undantagsbestämmelser. För Sveriges del uppgår antalet undantag till 17, varav 2 är föranledda av andra skäl än bestämmelser i valutaregleringen. Om man gör ett plock bland medlemsländerna i OECD finner man att Australien har gjort 13 undantag från de här bestämmelserna, Danmark 16, Finland 18, Irland 17, Italien 14, Norge 20, Portugal 28, Spanien 21 och Storbritannien 16.

Det är alltså inte på det sättet att Sverige skulle vara ensamt i de här sammanhangen, utan vi har sällskap med andra länder som har velat skydda sina valutor på motsvarande sätt genom undantagsbestämmelser. Vidare finns det betydande industriländer som inte har gjort några åtaganden alls i de här sammanhangen. Canada exempelvis har inte gjort det och inte heller Grekland, Turkiet och Island.

Detta är således inte bara en svensk angelägenhet, utan man får rimligtvis hoppas att, om vi skall följa bestämmelserna strängare och ha färre undantag, även andra länder inom OECD har en ambition att göra på samma sätt.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Löfgren m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Löfgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller finansutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Löfgren m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Löfgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	158
Nej	—	139
Avstår	—	3

Nr 67

Onsdagen den
26 april 1972

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
m. m.*

§ 6 Föredrogs finansutskottets betänkande nr 20 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:32 angående vissa organisations- och anslagsfrågor inom finansdepartementets verksamhetsområde såvitt propositionen hänvisats till finansutskottet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Avdrag för ökade levnadskostnader m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 19 i anledning av motioner angående avdrag för ökade levnadskostnader m. m.

I detta betänkande behandlades

motionen 1972:299 av herr Boo m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag till ändrade bestämmelser beträffande avdrag vid beskattningen för förhöjda levnadskostnader på annan ort och resekostnader i enlighet med vad som anförts i motionen,

motionen 1972:408 av herr Björk i Gävle m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag att kontrolluppgiftsskyldighet ej skulle föreligga för de arbetsgivare som betalade traktement med högst de av riksskattenämnden förordade normalbeloppen, samt att uppgiftsskyldighet skulle föreligga för alla arbetsgivare som betalade högre belopp än vad som nämnts,

motionen 1972:852 av herr Larsson i Umeå m. fl. (fp) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till ändrade regler i fråga om avdrag vid inkomstbeskattningen för ökade levnadskostnader då skattskyldig tvingats ta arbete på annan ort än där han var bosatt samt

motionen 1972:855 av herr Lindström m. fl. (s).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1972:299,
2. motionen 1972:408, i den mån den inte kunde anses besvarad genom vad utskottet i betänkandet anförde,
3. motionen 1972:852,
4. motionen 1972:855.

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m), Eriksson i Bäckmora (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Levin (fp), Björk i Gävle (c) och Söderström (m), som ansett att utskottet under 1 och 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1972:299 och 1972:852 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde utredning och förslag till ändrade regler i fråga om avdrag för ökade levnadskostnader i sådana fall, då skattskyldig hade arbete på annan ort än där han var bosatt.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Reservanterna när det gäller det här utskottsbetänkandet anser att en översyn av reglerna för avdragsrätt vid dubbel bosättning bör ske. De nu gällande bestämmelserna är från 1963, och det har sedan dess ägt rum så stora förändringar i samhället att dessa bestämmelser blivit föråldrade. Urbaniseringen och omflyttningen av arbetskraften har starkt ökat under de senaste åren, och det är vanligt att av brist på sysselsättning endast korta anställningar kan erhållas. Vi vet att det har skett så mycket inom näringslivet -- dels genom rationalisering, dels genom nedläggning av företag -- att människor, trots arbeten som tidigare många gånger räknats som mycket säkra, plötsligt står inför situationen att de måste söka sig till andra orter för sin utkomst.

Även om gällande regler i viss mån kan medge avdragsrätt vid beskattning på grund av att den skattskyldige varit tvingad till dubbel bosättning, för familjen på en ort och för sig själv på en annan, är bestämmelserna så utformade att det är synnerligen svårt att få dra av de extra kostnader som vederbörande haft till följd av den dubbla bosättningen, som många tvingas till för att få sin utkomst.

Det kan dessutom vara ett samhällsintresse att den gamla bostadsorten behålles, då man därigenom vinner den fördelen att utflyttningkommuner inte minskar sitt befolkningstal och att den kommun där arbete ges inte tvingas till investeringar utan de samhällsinvesteringar som redan gjorts i den skattskyldiges hemkommun kan utnyttjas. Det skattebortfall som kan uppstå för det allmänna kommer att kompenseras av besparingar till följd av att de investeringar inte behöver göras som omflyttning av familjer medför.

För den enskilda människan gäller det betydligt mer än skattelindringen. Att ges de ekonomiska förutsättningarna för att kunna bo kvar i en invand miljö är betydelsefullt, och för många människor betraktas det kanske som en stor olycka att vara tvungna lämna en invand miljö, att tvingas flytta till ett annat ställe. Men de tvingas till detta, och man kan förstå att de i det längsta vill bo kvar i sin miljö och kanske pendla till den nya arbetsplatsen som ofta befinner sig på rätt långt avstånd, varför det måste bli dubbel bosättning.

Kan inte avdrag beviljas för kostnaderna vid en sådan dubbel bosättning bortfaller för allt för många valmöjligheten härvidlag. De tvingas helt enkelt att flytta, och det kan ju inte vara förenligt med en human syn på arbetstagarna och deras förhållanden.

Herr talman, med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad vid utskottets betänkande.

Herr BOO (c):

Herr talman! Frågan om rättvisare och liberalare regler för avdrag beträffande kostnader för intäkternas förvärvande vid arbete å annan ort än hemorten har i riksdagen varit föremål för diskussioner under många år, och problemet blir större och större för varje år. Den socialdemokratiska majoriteten har läst sig i en snäv och konservativ uppfattning i denna fråga.

Statsrådet Palme fick under 1970 års valrörelse i radions väktarpro-

Nr 67

Onsdagen den
26 april 1972

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
m. m.*

Onsdagen den
26 april 1972

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
m. m.*

gram en fråga i denna sak, och han lovade då att han skulle aktualisera förändringar till, som vi väl hoppades, det bättre. Men ingenting har hänt. Det var tydligen inte ett svar som förpliktigade till kommande insatser.

Den som inte kan få arbete på hemorten måste i första hand söka sig till de stora regionerna i landet och tvingas då också att senast efter två år flytta dit, om han inte skall få alltför orimliga kostnader till följd av dubbel bosättning. Det måste vara riktigt med ändrade regler och rimligt avdrag vid beskattningen för just dessa fördyrade levnadskostnader också sedan den nu maximala tiden, två år, har gått.

De undantag som man ofta hänvisar till i diskussionerna tillmäts inte nämnvärd betydelse vare sig i taxeringsarbetet eller i skattedomstolarna. Detta har icke minst bekräftats i mitt län genom det utslag som de s. k. pendlarna i Rättvik nu har fått; de har vägrats avdrag för både resor och ökade levnadskostnader på grund av sitt arbete i Stockholmsregionen. Det måste vara orimligt i vårt alltmer rörliga samhälle att inte skattereglerna anpassas till de nya förutsättningarna. Kravet på skattereglerna bör enligt mitt sätt att se vara att de skall verka rättvist, att de på sitt sätt skall vara neutrala, att de skall vara enhetliga och att de skall kunna tillämpas så enhetligt som det över huvud taget går.

Vi vet alla hur det är att bryta upp från en invand miljö, och vi vet också vilka konsekvenser det blir i den bygd som man lämnar och som inte har kunnat erbjuda sysselsättning och utkomst. Det krävs även stora samhälleliga insatser för familjen i den nya ort som man tvingas flytta till; det har nämnts belopp på 300 000 kronor, kanske mera. Vi är överens om att näringslivets intressen skall vägas mot samhällets intressen. Lika självklart tycker jag det är att skattelagstiftningen på det här aktualiserade området anpassas till detta synsätt. Ett rimligt avdrag vid beskattningen för kostnader för s. k. pendlare måste framstå som ett angeläget rättvisekrav i det moderna samhället. Vi skulle också därmed vinna den valfrihet som måste vara ett riktmärke i allt vårt arbete.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande nr 19 behandlar fyra motioner, varav två har resulterat i en till betänkandet fogad reservation. Dessa båda motioner avser frågan om rätten till avdrag vid inkomsttaxeringen för ökade levnadskostnader i samband med s. k. dubbel bosättning.

Denna fråga är ingalunda ny utan har behandlats av riksdagen under en följd av år. Reservanterna har nu redovisat sina uppfattningar utan att något nytt i sak har kunnat tillföras debatten, och jag tror inte att jag heller har så stora möjligheter att redovisa några nya infallsvinklar på den här skattefrågan.

Vi har skilda uppfattningar. Enligt utskottsmajoritetens mening lämnar de nuvarande bestämmelserna möjlighet att medge avdrag då verkliga skäl härför föreligger. Man kan uttrycka det så att avdragsrätt föreligger om det finns tvingande skäl till det dubbla boendet. Om däremot den skattskyldige av privata skäl föredrar att bo på två håll så anses inte merkostnaderna avdragsgilla.

Onsdagen den
26 april 1972

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
m. m.*

Såsom tvingande skäl, vilka kan motivera avdragsrätt, anges att den andra maken av förvärvsarbete är bunden till den ort där familjen är bosatt, att det inte går att skaffa familjebostad på den ort där den skattskyldige arbetar, eller också att det föreligger någon jämförlig omständighet som gör att det icke skäligen kan ifrågasättas att familjen skall avflytta till den skattskyldiges arbetsort.

Motivet för att bevilja avdrag för ökade levnadskostnader vid dubbel bosättning är alltså att den dubbla bosättningen är absolut nödvändig för intäkternas förvärvande. Om det däremot går att bosätta sig på den ort där man har sitt arbete men vederbörande föredrar att bo kvar på sin gamla hemort, så är detta den skattskyldiges ensak.

Nu vill motionärerna och även reservanterna ha liberalare regler och menar tydligen att det skall föreligga möjligheter för den skattskyldige att välja bostadsort samt att den merkostnad som uppstår därigenom skall gottgöras genom avdrag vid beskattningen. En sådan uppfattning strider mot den princip som vi tidigare har tillämpat, att det är den skattskyldiges ensak vilka privata levnadskostnader han skaffar sig. De är nämligen inte avdragsgilla.

Det är naturligtvis riktigt som här har sagts av herr Larsson i Umeå och herr Boo att den snabba strukturomvandlingen medför att allt fler människor tvingas bryta upp från hemorten och söka sig arbete på annan ort. Men jag tycker att man gör sig skyldig till en förenkling av den här problematiken, när man utgår från att det är en fördel om människorna stannar kvar i hemorten och även utgår från att hemorten är belägen i glesbygden.

Som framhålls i utskottsbetänkandet är ju ett av målen för lokaliseringspolitiken att genom ökade arbetstillfällen skapa bärkraftiga kommuner i lokaliseringsområdena, och denna politik, som grundar sig på såväl samhällsekonomiska som allmänt sociala skäl, förutsätter ofta omflyttning av både arbetstigare och deras familjer. Det gäller ju för oss att skapa ett underlag för den sociala servicen osv. Man kan alltså inte anse för givet att det från allmän synpunkt är mest lämpligt att den som tar anställning på annan ort också bor kvar i sin gamla hemort.

Företagsnedläggningar och inskränkningar inom näringslivet inträffar ju inte så sällan på industriorterna — det är oftast där det händer. Vi har därigenom fått en omfattande pendling mellan tätorter, och frågan är om det är en så särdeles rationell ordning, som vi skall uppmuntra genom skatteavdrag, att man pendlar mellan olika tätorter. Någon måste ju också betala de skattelättnader som föreslås i motionerna och i reservationen.

Utskottet har inte kunnat biträda dessa förslag, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Jag kanske i sammanhanget också skall nämna att det i utskottsbetänkandet behandlas ytterligare två motioner. Den ena är motionen av herr Björk i Gävle m. fl. angående traktamentsersättning. Utskottet delar motionärernas uppfattning att ett missbruk uppenbarligen har ägt rum genom att högre traktamentsbelopp än vad det statliga resereglementet medger utbetalats av vissa kommuner och att detta måste stävjas. Nu vet vi att såväl Kungl. Maj:t som Svenska kommunförbundet har sin

Onsdagen den
26 april 1972

*Avdrag för ökade
levnadskostnader
m. m.*

uppmärksamhet riktad på problemet, och det finns förhoppningar om att det skall gå att lösa.

Däremot har utskottet inte kunnat biträda den motion som reser kravet om skatteavdrag för ökade levnadskostnader i samband med dubbeltjänstgöring. Även om syftet med motionen är gott – man vill underlätta rekryteringen av studieledare – menar utskottet att dessa problem får angripas på annat sätt än genom skattelagstiftningen.

Med det anförda ber jag alltså att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BOO (c):

Herr talman! Bara ett par ord.

Herr Carlstein säger att om det föreligger tvingande skäl, så medges rätt till avdrag för fördyrade levnadskostnader även efter de två åren. Jag upprepar dock, att den möjligheten används mycket restriktivt. Jag har tidigare här i riksdagen berättat om fall då vederbörande varit sjuk, men då avdrag ändå inte medgivits. Det kan anföras många sådana fall i verkligheten.

Jag tror att vi måste få en ny syn på dessa frågor. Självfallet skall avdrag inte medges, om det inte föreligger några fördyrade kostnader. Även efter dessa två år som skall vara grunden för om avdrag skall medges eller inte måste det alltid ligga kostnader i botten. Denna valfrihet, eller denna nya syn måste vi säkerligen så småningom acceptera.

Vidare är det utomordentligt viktigt för en bygd att ha en befolkningsram. Personligen hoppas jag att den regionalpolitiska diskussion vi för och den målsättning som vi så småningom skall fastlägga just skall ha befolkningsramarna som underlag för servicen och verksamheten i en bygd. Och då, herr Carlstein, är det väsentligt att människorna är bosatta där. Därför måste vi också se till att vi så långt det går följer upp denna befolkningspolitiska målsättning med utkomstmöjligheter i hemorten.

Jag menar, herr talman, att en reformering i den riktning som motionen syftar till är en angelägen och rättvis sak och någonting som måste komma.

Herr CARLSTEIN (s):

Herr talman! Herr Boo säger att han kan anföra många exempel på en snäv tillämpning av de bestämmelser det här gäller. Ja, men det finns säkerligen också många exempel på generösa tillämpningar. Och jag är inte alldeles övertygad om att inte möjligheterna i många fall har utnyttjats litet väl mycket. Det är nog anledning att tillämpa dessa bestämmelser strikt, och jag tycker det är riktigt att försöka hålla igen på förmånerna i skattelagstiftningen.

Sedan sade herr Boo att vi skall försöka upprätthålla befolkningsramarna i glesbygderna, och det tycker jag också att vi skall göra. Men jag tror inte att vi kommer ifrån svårigheterna den vägen. Problemen får nog angripas på annat sätt. Det gäller bl. a. att försöka skapa arbetstillfällen och därigenom behålla folket på en ort; vi skall inte lösa problemen genom att människorna åker omkring och skaffar sig vissa förmåner med skattelagstiftningens hjälp.

Dessutom har dessa skatteavdrag den olägenheten att värdet av dem

blir beroende på var man ligger i inkomsthänseende. Även av det skälet är de en mindre tilltalande lösning av det problem vi här rör oss med.

Herr BOO (c):

Herr talman! Nej, herr Carlstein, man skaffar sig inte här förmåner genom skattelagstiftningen, utan man kan inte utnyttja de förmåner man borde ha.

Jag vill självfallet understryka värdet av att man skaffar sysselsättning åt människorna i alla bygder ute i landet, och vi skall göra vår insats för att ge innehåll åt den målsättningen.

Slutligen är det så att den som lever i en bygd där många har vägrats avdrag upplever detta på ett alldeles särskilt sätt. Jag rekommenderar herr Carlstein att ta kontakt med sin partivän redaktören för Dala-Demokraten. Han har under många år drivit den bestämda linjen att det måste ske en reformering av lagstiftningen på detta område i den riktning som vi har angivit i motionen.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Umeå begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkterna 1 och 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Umeå begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 155

Nej — 147

Punkterna 2 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 8 Avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolagsvinster, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 20 i anledning av motioner om avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolagsvinster, m. m.

Nr 67

Onsdagen den
26 april 1972

Avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolagsvinster, m. m.

Onsdagen den
26 april 1972

Avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolagsvinster, m. m.

I detta betänkande behandlades motionen 1972:300 av herr Brundin m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att den år 1970 tillsätta företagsskatteberedningen fick i uppdrag att utreda frågan om en avveckling av dubbelbeskattningen av svenska aktiebolags och svenska ekonomiska föreningars vinster efter de riktlinjer som framförts i motionen samt

motionen 1972:308 av herr Söderström m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att förslag om indexreglering av ingångsvärde m. m. vid beräkning av utskiftningskatt snarast förelades riksdagen.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå
1. motionen 1972:300,
2. motionen 1972:308.

Reservation hade avgivits av herrar Magnusson i Borås (m) och Söderström (m), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1972:300 och 1972:308 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde att företagsskatteberedningen (Fi 1970:77) fick i uppdrag att med förtur lägga fram förslag om

1. avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolags och ekonomiska föreningars vinster

2. indexreglering av ingångsvärde m. m. vid beräkning av utskiftningskatt enligt de riktlinjer som framförts i motionerna.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! I den allmänna debatten är de flesta angelägna att tala om att näringslivet bör ha tillgång till ett riskvilligt kapital. Den vanligaste vägen att tillföra företagen detta är genom lån. Det blir nämligen billigare än en aktieteckning. På det lånade kapitalet behöver man bara erlagga vanlig ränta. Utdelningen på aktiekapitalet måste däremot betalas av redan beskattade pengar. Först skall bolaget betala 50 à 60 procents skatt — utom i de fall där Annell-lagen kan tillämpas, då avdrag med 5 procent får göras. Sedan får även den som erhåller utdelningen betala skatt, och då 60 à 70 procents inkomstskatt numera är det vanligaste återstår därefter inte mycket av vinsten. Det blir på grund av denna dubbelbeskattning mycket dyrt för företagen att ordna sin kapitalförsörjning via aktieteckning.

Inte minst för de anställda är det av stor betydelse att man skapar stabila företag som i större utsträckning än nu har tillgång till aktiekapital. Det är därför som vi funnit anledning att även i år väcka denna motion.

I betänkandet behandlas även en motion som syftar till införande av indexreglering vid beräkning av utskiftningskatten vid aktiebolags likvidation. Det innebär i korthet att man tar hänsyn till att det kanske är många år — i en del fall årtionden — sedan aktiekapitalet betalades in.

Det är naturligtvis i sådana fall helt orimligt att göra en vanlig avräkning utan något som helst hänsynstagande till den penningvärdeförsämring som skett under denna långa tid. Det måste därför vara rimligt att man försöker skapa ett system för indexreglering.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Då dessa frågor ingår i företagsskatteberedningens utredningsuppdrag och då vi under många år har diskuterat dem inskränker jag mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Magnusson i Borås och Söderström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Magnusson i Borås och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 258
Nej — 36
Avstår — 2

§ 9 Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 24 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:32 angående vissa organisations- och anslagsfrågor inom finansdepartementets verksamhetsområde såvitt propositionen hänvisats till skatteutskottet.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10 Föredrogs justitieutskottets betänkande nr 7 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1972/73 till domstolarna m. m. jämte motioner.

Punkterna 1 — 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Nr 67

Onsdagen den
26 april 1972

Avveckling av dubbelbeskattningen av aktiebolagsvinster, m. m.

Onsdagen den
26 april 1972

*Anslag till
tingsrätterna*

Punkten 6

Anslag till tingsrätterna

Herr TALMANNEN yttrade:

Överläggningen om punkten 6 må jämväl omfatta punkterna 7 och 8.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Först vill jag som motionär i frågan om medborgarvittnen vid polisförhör uttala min tillfredsställelse över utskottets enhälliga beslut, där man förutsätter att Kungl. Maj:t inom kort skall pröva frågan om sådana medborgarvittnen. Utskottets beslut är en kompromiss, men det innebär att motionärernas syfte i väsentlig grad har tillgodosetts.

Sedan vill jag säga några ord om anslagen till de allmänna underrätternas – tingsrätternas – verksamhet. Någon motion föreligger inte i denna fråga, och jag ämnar inte heller framställa något yrkande om avvikelse från utskottets hemställan. Men jag vill ändå i korthet påpeka den ökande eftersläpningen i rättsskipningen i tingsrätterna med alla de olägenheter denna för med sig. Av statsverkspropositionen, bilaga 4, s. 49, framgår att tingsrätternas målbalans stadigt har ökat under de senaste åren. Det är främst fråga om brottmål av olika slag, äktenskapsmål och allmänna tvistemål. Utvecklingen innebär att de mål som inte behandlas med särskild förtur, såsom mål mot häktade, kan bli liggande månad efter månad i väntan på att domstolen skall få tid att ta upp dem till avgörande. Man kan kanske föreställa sig vad detta innebär för den som går och väntar på domstolens avgörande om en brottslig handling skall leda till fängelsestraff eller inte eller för föräldrar, som tvistar om vem som skall ta hand om barnen efter en skilsmässa, eller för den som skadats i en olycka och väntar dom på skadestånd.

Jag förstår att det ansträngda statsfinansiella läget gör restriktivitet nödvändig även på detta område av statens verksamhet. Men jag vädjar till justitieministern att noga undersöka möjligheterna att under det kommande budgetåret ställa extra personalresurser till domstolarnas förfogande och att vid nästa budgetbehandling söka få till stånd en påtaglig förstärkning av underrättsorganisationen.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Med detta anförande, i vilket herr Wiklund i Stockholm (fp) instämde, var överläggningen slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 7-12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Onsdagen den
26 april 1972

*Högsta domstolens
kansli, m. m.*

Föredrogs justitiekammarens betänkande nr 9 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:21 med förslag till lag om ändring i rättegångsbalken, m. m. (ang. högsta domstolens kansli, m. m.).

Genom en den 4 februari 1972 dagtecknad proposition, 1972:21, hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att dels antaga förslag till

- 1) lag om ändring i rättegångsbalken,
 - 2) lag om ändring i lagen (1955:261) om avstängning av domare,
 - 3) lag om ändring i lagen (1957:132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.,
 - 4) lag om ändring i militära rättegångslagen (1948:472),
- dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vid högsta domstolen inrätta en ordinarie tjänst för kanslichef med beteckningen r.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att nedre justitierevisionen skall upphöra som en självständig myndighet och att dess föredragande- och kansliorganisation skall inordnas i högsta domstolen (HD). HD:s ordförande skall enligt propositionen vara den samlade organisationens chef. Under honom skall kansliet förestås av en kanslichef. De bestämmelser om HD som bör finnas i annan lag än grundlag förs samman i 3 kap. rättegångsbalken. I stor utsträckning lämnas emellertid åt HD själv att meddela bestämmelser om domstolens organisation och verksamhet.”

I detta betänkande behandlades

motionen 1972:1498 av herr Ernulf m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1972:21 beslutade om de ändringar i 3 kap. 4 § i förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken, innebärande att ordförande och avdelningsordförande i högsta domstolen skulle förordnas för sin tjänstetid samt

motionen 1972:1499 av herr Winberg m. fl. (m) vari hemställdes

A. att riksdagen skulle anta det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken med den ändringen att dels 3 kap. 4 § skulle erhålla i motionen angiven lydelse, dels i 3 kap. skulle införas en ny paragraf, 9 §, av i motionen angiven lydelse, innebärande dels att närmare bestämmelser om högsta domstolens kansli samt om revisionssekreterarnas och andra tjänstemäns befattning med beredningen av mål skulle meddelas av Kungl. Maj:t, dels att ordförande och avdelningsordförande i högsta domstolen skulle förordnas för tjänstetiden,

B. att riksdagen uttalade att tjänsterna som revisionssekreterare skulle vara ordinarie.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen beträffande tiden för förordnande som högsta

Onsdagen den
26 april 1972

*Högsta domstolens
kansli, m. m.*

domstolens ordförande, m. m., med avslag på motionen 1972:1498 och motionen 1972:1499 i denna del, skulle anta 3 kap. 4 § i det genom propositionen 1972:21 framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken,

B. att riksdagen med avslag på motionen 1972:1499, såvitt gällde bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda vissa bestämmelser, skulle anta förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken i övrigt,

C. att riksdagen skulle anta förslagen till

- 1) lag om ändring i lagen (1955:261) om avstängning av domare,
- 2) lag om ändring i lagen (1957:132) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m.,
- 3) lag om ändring i militära rättegångslagen (1948:472),

D. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att vid högsta domstolen inrätta en ordinarie tjänst för kanslichef med beteckningen r,

E. att riksdagen beträffande anställningsformen för revisionssekreterarna skulle avslå motionen 1972:1499 i denna del.

Reservationer hade avgivits

1. av fru Kristensson (m) samt herrar Dockered (c), Westberg i Ljusdal (fp), Johansson i Växjö (c), Petersson i Röstånga (fp), Wijkman (m) och Norrby i Gunnarskog (c), vilka ansett att utskottet under A bort hemställa,

att riksdagen beträffande tiden för förordnande som högsta domstolens ordförande, m. m. – med förklaring att det genom propositionen 1972:21 framlagda förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken icke kunnat i oförändrat skick antas – i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna 1972:1498 och 1972:1499, den sistnämnda såvitt nu var i fråga, skulle anta 3 kap. 4 § i nämnda förslag med i reservationen angiven lydelse, innebärande att högsta domstolens ordförande och annan ordförande på avdelning i högsta domstolen skulle förordnas för tjänstetiden.

2. av fru Kristensson (m) samt herrar Dockered (c), Westberg i Ljusdal (fp), Johansson i Växjö (c), Petersson i Röstånga (fp), Wijkman (m) och Norrby i Gunnarskog (c), vilka ansett att utskottet under E bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1499 såvitt nu var i fråga gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande anställningsformen för revisionssekreterare.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! I propositionen 21 föreslås att nedre justitierevisionen skall upphöra som en självständig myndighet och att dess föredragande och kansliorganisation skall inordnas i högsta domstolen. Detta är väl en förändring som man kan hälsa med tillfredsställelse, eftersom den betyder att en nu kanske något föråldrad organisationsform kommer att moderniseras.

Får jag, herr talman, helt kort säga några ord om de frågor som behandlas i utskottets hemställan under punkterna A, B och E, dvs. de

Onsdagen den
26 april 1972*Högsta domstolens
kansli, m. m.*

frågor som tas upp i motionen 1499.

I vad först gäller tiden för förordnande som högsta domstolens ordförande så finns i 1946 års lag om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring det stadgandet att ett av justitieråden skall för sin tjänstetid utses att vara högsta domstolens ordförande. Stadgandet tillkom - i vad gäller att förordnandet skulle ske för tjänstetiden - på riksdagens initiativ för att markera vikten av att högsta domstolens ordförande skulle, som man sade, "inta en ledande och självständig ställning såväl inåt som utåt". Motsvarande skulle i allt väsentligt gälla också de särskilda avdelningsordförandena. Nu upptar inte propositionen någon bestämmelse om att dessa förordnanden i framtiden skall ske för tjänstetiden, och därav följer att de kan komma att meddelas tills vidare eller för viss annan tid än vederbörandes tjänstetid.

Den ändringen anser vi motionärer - och här har vi fått stöd av reservanterna i utskottet - att det saknas motiv för. Också lagrådet har ifrågasatt lämpligheten att ta bort bestämmelsen om förordnande för tjänstetiden. Vad är det då som gör att man från olika håll vill behålla bestämmelsen?

Jo, det är behovet av att värna om den ledande och självständiga ställning som högsta domstolens ordförande, vilket också departementschefen säger i propositionen, skall inta. Det är otvivelaktigt så, att om man tar bort bestämmelsen om förordnande för tjänstetiden, så innebär det en förändring i förhållande till gällande rätt som, såvitt jag förstår, kan komma att betyda att ordförandens självständighet både inåt och utåt, och kanske särskilt i förhållande till den styrande makten, minskar.

Det justitieråd som förordnas till ordförande kan för sina åtgärder som *domare* i högsta domstolen inte ställas till svars på annat sätt än 101 och 103 §§ regeringsformen stadgar, men han kan för sina åtgärder som *ordförande* i högsta domstolen - under förutsättning att han är förordnad tills vidare - entledigas från uppdraget som ordförande. Det är mycket sannolikt att ett sådant förfarande skulle uppfattas så, att den styrande makten ger en reprimand för att vederbörande justitieråd i sin egenskap av ordförande kanske har varit ur den styrande maktens synpunkt obekvämt eller visat alltför stor självständighet.

Om man vill låta högsta domstolens ordförande behålla den ställning han fick genom 1946 års beslut, bör den här bestämmelsen behållas, och eftersom 1946 års lag nu upphör bör stadgandet föras över till rättegångsbalken.

Vad jag här sagt gäller i tillämpliga delar också avdelningsordförandena.

Den andra frågan, herr talman, är upptagen under punkten E i utskottets hemställan och gäller anställningsformen för revisionssekreterarna, som ju är föredragande i högsta domstolen. För närvarande finns det 35 revisionssekreterartjänster. Av dem är 27 ordinarie och 8 extra.

Nu föreslår departementschefen att antalet tjänster skall sättas till 34 och att tjänsterna för revisionssekreterare och övrig personal i högsta domstolens kansli skall inrättas som extraordinarie eller extra. Motionärer och reservanter anser inte att tillräckliga motiv har förebragts för en ändring av revisionssekreterarnas anställningsform. Revisionssekreterarnas

Onsdagen den
26 april 1972

*Högsta domstolens
kansli, m. m.*

arbetsuppgifter kan i rätt stor utsträckning jämföras med rena domaruppgifter, och det råder väl enighet om att domartjänster i princip skall vara ordinariesatta. Också rekryteringskäl talar för att man behåller tjänsterna som ordinarie. Den översyn som skall ske av domarrekruteringen och domarutbildningen kommer måhända att beröra också revisionssekreterartjänsterna, och det är ytterligare ett skäl att nu inte göra någon ändring beträffande dem.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till de två reservationer av fru Kristensson m. fl., som är fogade till justitiekammarens betänkande nr 9.

Men låt mig också, herr talman, få beröra en tredje fråga, som tas upp i motionen 1499 och som behandlas under B i hemställan. Den gäller om man i rättegångsbalken borde behålla ett stadgande som motsvarar det som nu finns om nedre justitierevisionen, att Kungl. Maj:t skulle meddela närmare bestämmelser om högsta domstolens kansli. Ett enigt utskott har avvisat detta, och jag skall därför inte ställa något yrkande på den här punkten. Men jag vill säga att jag har den meningen, inte minst mot bakgrund av stadgandet i 17 § 2 stycket regeringsformen beträffande högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring, att det i klarhetens namn varit önskvärt och logiskt, att man i rättegångsbalken angav att andra frågor än de som avses med det stadgande i regeringsformen som jag nyss nämnde, dvs. bland annat sådana frågor som gäller högsta domstolens kansli och revisionssekreterarnas arbete, äger Kungl. Maj:t meddela bestämmelser om. Jag tycker därför att det hade varit bättre om propositionen fått behålla det i lagrådsremissen upptagna stadgandet i den här delen, måhända med det ändrade innehåll som lagrådet alternativt föreslog och som vi har tagit upp i motionen.

Jag har, som sagt, herr talman, inget yrkande i den här delen.

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Herr talman! I stort sett är vi överens om propositionen 21. Här föreslås att nedre justitierevisionen skall upphöra som självständig myndighet och att dess föredragande och kansliorganisation skall inordnas i högsta domstolen, vars ordförande skall vara den samlade organisationens chef.

Nedre justitierevisionen har som utskottet säger väl fyllt sin uppgift som berednings- och expeditiionsorgan men vi finner i likhet med departementschefen att det nuvarande systemet, där högsta domstolens kansli är knutet till en från domstolen i princip fristående myndighet, ur praktisk synpunkt är mindre lämpligt. Som vi hört har herr Winberg som domare också den uppfattningen.

Att Konungen skall förordna ordförande i domstolen liksom på avdelningarna är vi fullt överens om. De olika meningarna gäller om dessa chefskap skall fastläggas för vederbörandes tjänstetid eller ej. Jag tycker nästan att det är genant att inte utskottet kom överens på denna punkt. Jag finner denna del av utskottsbetänkandet vara principiellt nog så viktig.

År 1946 uttalade som herr Winberg också sade första lagutskottet och riksdagen mycket bestämt att ordföranden i högsta domstolen kommer

att intaga en ledande och självständig ställning såväl inåt som utåt. Man var då överens om att med detta som underlag bör ordförande utses för sin tjänstetid såsom ledamot av domstolen.

Riksdagens uppfattning 1946 bör väl i dag vara relevant för den högsta befattningen i den högsta domstolen. Lagrådet har också den uppfattningen och går i sin bedömning tillbaka till 1946 års beslut, och jag citerar där följande: "Den ledande och självständiga ställning både inåt och utåt, som av riksdagen avsetts, skulle emellertid onekligen rubbas med en ordning som innebär att ordföranden skulle mot sin vilja av Kungl. Maj:t kunna entledigas från uppdraget som ordförande. Skulle det remitterade förslaget genomföras blir ordföranden i de båda högsta instanserna, HD och regeringsrätten, de enda chefsdomare i landet, vilkas chefsställning inte är fastlagd för tjänstetiden. Lagrådet ifrågasätter lämpligheten härav ur allmän synpunkt."

Utskottet borde enligt min mening ha kunnat vara enigt om de här principerna. Reservanternas skrivning överensstämmer med lagrådets uppfattning. Utskottsmajoriteten åberopar bl. a. ställningstagandet förra året till den förvaltningsreform som riksdagen beslutade om, vilken innebär att motsvarande bestämmelser om tid för förordnande som ordförande saknas beträffande ordförande och avdelningsordförande i regeringsrätten. Nu visar det sig att de nyligen givna förordnandena för ordförande och avdelningsordförande i regeringsrätten likväl har meddelats för tjänstetid. Man får hoppas att så kommer att ske även med tjänsterna vad beträffar HD, om nu inte reservanterna här får gehör hos riksdagen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen under punkten A.

I en reservation under punkten E föreslår vi att revisionssekreterartjänsterna skall inrättas som ordinarie tjänster. Revisionssekreterarnas arbetsuppgifter är, som det står i reservationen, i stor utsträckning att jämställa med rena domargöromål. Någon ändring härvidlag förutskickas inte heller i propositionen. Detta bör enligt reservanterna föranleda att dessa tjänster liksom för närvarande inrättas som ordinarie.

Därmed yrkar jag också, herr talman, bifall till reservationen under punkten E.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i vad herrar Winberg och Johansson i Växjö har anfört och skall därför fatta mig kort.

De flesta är väl överens om att vi bör ha en självständig domarkår som är oberoende också gentemot regeringen. Reservationen 1 vill understryka detta i lagtexten även när det gäller förordnande inom HD att vara domstolens ordförande eller ordförande på avdelning. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen 1.

I reservationen 2 föreslås att någon ändring inte nu görs beträffande revisionssekreterarna, föredragandena i HD, i fråga om deras ordinarie-ställning, eftersom en statlig utredning väntas komma att behandla frågan om revisionssekreterarnas ställning i domarkarriären och därmed också frågan om tjänsterna bör vara ordinarie eller inte. Jag vill inskjuta att

Onsdagen den
26 april 1972

*Högsta domstolens
kansli, m. m.*

rekryteringen till dessa tjänster är mycket viktig. Det är också klart att rekryteringen underlättas om man kan erbjuda en ordinarie tjänst i stället för en extraordinarie eller extra. Att nu ta bort ordinarie ställningen skulle dessutom vara att föregripa utredningens ställningstagande på denna punkt. Vi brukar ju i riksdagen försöka undvika att på detta sätt föregripa utredningarnas arbete. Jag yrkar därför, herr talman, bifall också till reservationen 2.

Den tredje punkt som herr Winberg tog upp och som han har motionerat om, nämligen att man uttryckligen i lagtexten borde nämna att Kungl. Maj:t kan meddela vissa föreskrifter som gäller justitierevisionens arbete men inte HD:s planläggning av sitt eget arbete, tycker jag nog på sätt och vis har goda skäl för sig. Det vore en bättre lösning. Däremot ansåg jag inte frågan vara av den betydelse att jag borde reservera mig.

Fröken MATTSON (s):

Herr talman! Herr Johansson i Växjö sade tidigare, när han pläderade för de reservationer som är fogade till justitieutskottets betänkande nr 9, att utskottet i stort sett är enigt, och jag vill helt instämma med honom i detta. Däremot har herr Johansson litet fel när han talar om att vi principiellt inte är överens. Det är snarare så att den utskottsmajoritet för vilken jag talar mera ser på det rent logiska sammanhanget när det gäller dessa frågor.

Riksdagen tog i fjol ställning till en ny förvaltningsrättsreform. Av motionerna och utskottsbetänkandet i detta mycket omfattande ärende framgår att när det gäller regeringsrätten ingen enda motion, inget enda yttrande eller betänkande rörde sig om huruvida regeringsrättens ordförande skulle vara vald på tjänstetid eller inte. Riksdagen tog då utan diskussion förslaget om att regeringsrättens ordförande skulle vara vald men icke utsedd på tjänstetid.

Vi finner det ganska logiskt att man när det gäller högsta domstolen i propositionen vill jämställa det beslut som riksdagen tog i fjol med det beslut vi är beredda att fatta i dag. Jag tror att man starkt skall understryka vad som står i propositionen, nämligen att ordförandens ledande ställning är så självklar att den icke behöver lagfästas. En utnämning för tjänstetid behöver alltså icke lagfästas. I det avseendet ber jag att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag i justitieutskottets betänkande nr 9.

Detsamma gäller de avdelningsordförande som tagits med i reservation 1. Liksom när det gäller ordföranden är detta helt i linje med det beslut som vi fattade i fjol. Man kan tillägga att eftersom högsta domstolen nu själv skall avgöra hur den skall inrätta och organisera sitt arbete kan det ur rent praktiska synpunkter vara olämpligt att avdelningsordförandena utses för tjänstetid. Jag ber alltså att även på denna punkt få yrka bifall till justitieutskottets betänkande nr 9.

När det slutligen gäller revisionssekreterarna vill jag bara understryka att dessa tjänster i viss mån intar en särställning, eftersom innehavarna inte utövar någon dömande verksamhet i egentlig bemärkelse. De har som huvuduppgift att föredra mål eller ärenden inför högsta domstolen.

Tjänstgöring som revisionssekreterare ingår också numera som ett led i den allmänna domarkarriären. I vad mån den även i fortsättningen skall ingå som ett led i den allmänna domarkarriären blir beroende på lösningen av de större frågorna om hur jurist- och domarutbildningen och rekryteringen av domare bör ordnas i framtiden. Att justitieministern i dagarna har bemyndigats att tillkalla sakkunniga för ett utredningsarbete på detta område utgör enligt utskottets mening ett starkt skäl mot ordinariesättning av revisionssekreterartjänsten i den nya organisationen. Även där kan man peka på parallelliteten med regeringsrätten. Motsvarande tjänster inom regeringsrätten som föredragande är icke ordinarie tjänster.

Med dessa få ord ber jag, herr talman, att till alla delar få yrka bifall till justitieutskottets betänkande nr 9.

Herr WINBERG (m):

Herr talman! Om det i en lag finns en bestämmelse, en formulering, som tillkommit för ett visst angivet ändamål men den bestämmelsen sedan avskaffas, måste det rimligen också innebära att det sker en förändring med det ändamål för vilket bestämmelsen en gång infördes. Om riksdagen år 1946 sade, att förordnandet av högsta domstolens ordförande för tjänstetiden var erforderligt för dennes självständiga ställning och riksdagen sedan år 1972 avskaffar bestämmelsen om tjänstetidsförordnandet men säger att detta inte kan rubba hans självständiga ställning, har naturligtvis uttalandet som sådant sitt värde. Jag tillåter mig emellertid ändå hålla för troligt att de som i framtiden läser och jämför dessa två beslut inte kan komma till något annat resultat än att den ledande och självständiga ställning högsta domstolens ordförande fick genom 1946 års beslut har minskat i betydelse genom 1972 års beslut.

Fröken Mattson argumenterade egentligen bara genom att jämföra med regeringsrätten, men jag tycker inte att den jämförelsen har så stor betydelse. Om vi på andra grunder kommer fram till att det är lämpligt att behålla de stadganden, som diskussionen nu gäller, men sådana inte finns i motsvarande författningar för regeringsrätten, får man väl i så fall överväga att ändra bestämmelserna för regeringsrätten. Det har ju också lagrådet pekat på i sitt yttrande.

Beträffande argumentet att det är ovisst hur många avdelningar som högsta domstolen i framtiden kommer att vara uppdelad på och att det därför vore olämpligt att förordna avdelningsordförandena för tjänstetiden vill jag säga, att man väl ändå på viss sikt framöver kan se hur antalet mål utvecklar sig. Behovet av att göra en nedskärning av antalet avdelningar är ju inte något som kommer över en natt.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Det är riktigt, som fröken Mattson anförde, att vi förra året vid behandlingen av regeringsrättens organisation inte införde någon regel om att förordnande skulle meddelas för återstående tjänstetid när det gällde ordförandeskapet i regeringsrätten och ordförandeskap på avdelning av regeringsrätten. Jag betraktar detta som ett förbiseende, som ett misstag vid behandlingen av det omfattande lagstiftningskomplex som

Nr 67

Onsdagen den
26 april 1972

*Högsta domstolens
kansli, m. m.*

vi då granskade. Men om man har gjort ett misstag en gång, är det ju inte logiskt nödvändigt att upprepa samma misstag. Det kan också tänkas att man nästa gång man behandlar en liknande fråga undviker att göra misstaget och i stället, som reservanterna förordar, vid lämpligt tillfälle rättar till frågan beträffande regeringsrätten.

Herr JOHANSSON i Växjö (c):

Herr talman! Min medreservant och motionären Winberg har ju hållit så klagörande anföranden att det kan vara onödigt att göra några tillägg. Det är emellertid ett ganska iögonenfallande förhållande att den ordning som riksdagen införde enligt det beslut som antogs i fjol beträffande ordföranden för regeringsrätten har ändrats till att avse förordnande för tjänstetiden. Man fann alltså inom kanslihuset att detta var riktigt, och då är det lika berättigat att så skall gälla för högsta domstolen.

Fröken MATTSON (s):

Herr talman! I varje fall har chefen för justitiedepartementet utgått från att det icke skett något förbiseende i ett beslut av riksdagen, så att man nästa år skulle få lov att återkomma i frågan för att rätta till förbiseendet. Man har helt konsekvent följt det beslut vi fattade i fjol när det gällde regeringsrätten och har för högsta domstolen velat skapa samma modell. Det är ett mycket starkt stöd för propositionen, och jag vill med anledning därav bara understryka mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan i dess betänkande nr 9.

Vad som skett beträffande förordnandet på tjänstetid av ordföranden i regeringsrätten är bara ett understrykande av att denna fråga icke behöver lagfästas. En sådan åtgärd kan ändå vidtagas, och jag vill tillägga att vikten av en ledande ställning för ordföranden i högsta domstolen självfallet bör understrykas men att en sådan kan uppnås i fullt tillräcklig grad genom själva funktionen som ordförande.

Jag ber återigen att få yrka bifall till utskottsmajoritetens hemställan i dess betänkande nr 9.

Herr ERNULF (fp):

Herr talman! Tyvärr kan jag inte helt instämma i den mycket uppskattande och mycket optimistiska uppfattningen om riksdagens ofelbarhet som fröken Mattson tillskriver justitieministern.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fru Kristensson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Winberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 9 punkten A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru Kristensson m. fl.

Nr 67

Onsdagen den
26 april 1972

*Högsta domstolens
kansli, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Winberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 158
Nej — 143

Punkterna B-D

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten E

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Kristensson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Winberg begärt votering upplästes och godkändes följande *voteringsproposition*:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 9 punkten E röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Kristensson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Winberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 158
Nej — 143

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

§ 12 Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades att följande enkla fråga denna dag framställdes, nämligen av

Nr 184 Herr Asling (c) till herr utbildningsministern angående försöksverksamheten med förskola i glesbygd:

Är statsrådet beredd medverka till att den med framgång bedrivna försöksverksamheten med förskoleverksamhet i glesbygd utökas till att innefatta ytterligare glesbygdskommuner?

Nr 67

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 22.36.

Onsdagen den
26 april 1972

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert